

Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi

Gjuretek, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:354927>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

KARLA GJURETEK

TRADICIJSKO GLAZBOVANJE U RAZREDNOJ NASTAVI

Diplomski rad

Pula, ožujak, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

KARLA GJURETEK

TRADICIJSKO GLAZBOVANJE U RAZREDNOJ NASTAVI

Diplomski rad

JMBAG:035355513, redoviti student

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Predmet: Glazbena kultura

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv. prof. dr.sc Ivana Paula Gortan-Carlin

Pula, ožujak, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Karla Gjuretek, kandidatkinja za magistru primarnog obrazovanja, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Karla Gjuretek dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
1.1 Predmet istraživanja.....	6
1.2 Cilj istraživanja	6
1.3 Definiranje polazišne teze	6
1.4 Konzultirana literatura	7
1.5 Metodologija.....	7
1.6 Nacrt obrade.....	7
2. HRVATSKA TRADICIJSKA KULTURA.....	8
2.1 Slavonija, Baranja i Srijem.....	9
2.2 Međimurje i Podravina.....	10
2.3 Sjeverozapadna i središnja Hrvatska	11
2.4 Gorska Hrvatska.....	12
2.5 Istra i Kvarner	13
2.6 Dalmacija.....	14
3. TRADICIJSKO GLAZBOVANJE U RAZREDNOJ NASTAVI	16
3.1 Tradicijsko glazbovanje u Nastavnom planu i programu	16
3.1.1 Glazbena kultura	17
3.1.2 Tjelesna i zdravstvena kultura.....	17
3.1.3 Likovna kultura.....	17
3.1.4 Priroda i društvo	17
3.2 Tradicijsko glazbovanje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu.....	18
3.3 Kurikularna reforma „Škola za život“	19
3.4 Kompetencije učitelja/ica za provođenje tradicijskog obrazovanja	20
3.5 Tradicijsko glazbovanje u kontekstu suvremenih medija.....	21

4. ISTRAŽIVANJE	23
4.1 Opis tijeka istraživanja.....	23
4.2 Postupci i instrumenti istraživanja	23
4.3 Analiza podataka istraživanja	23
5. ZAKLJUČAK.....	45
6. LITERATURA	48
7. SAŽETAK	50
8. SUMMARY	51
9. PRILOZI.....	52

1. UVOD

1.1 Predmet istraživanja

Hrvatska različitost krajobraza pridonijela je i različitosti tradicije, običaja i kulture. Folklor kao takav, važan je dio identiteta svakog građanina Republike Hrvatske. Samim time, pretpostavlja se da se ljubav i ponos prema tradiciji i očuvanju iste usađuje od najranije dobi mladim naraštajima Republike Hrvatske. Predmet je istraživanja ovog diplomskog rada provođenje tradicijskog glazbovanja u razrednoj nastavi. Zbog širine pojma folklor, istraživanje će se bazirati samo na folklornom glazbovanju: pjevanju, plesanju i sviranju. No, provođenje tradicijskog glazbovanja neće se procjenjivati samo kroz glazbenu kulturu nego i kroz ostale obrazovne i odgojne predmete. Također, osvrt će biti i na to hoće li nastati određena promjena u provedbi tradicijskog glazbovanja prilikom uvođenja Nacionalnog okvirnog kurikuluma i provođenja kurikularne reforme „Škola za život“.

1.2 Cilj istraživanja

U diplomskom radu *Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi* cilj je istražiti provedbu elemenata tradicijskog glazbovanja u razrednoj nastavi, kroz odgojne i obrazovne predmete u svim županijama Republike Hrvatske.

1.3 Definiranje polazišne teze

U kurikulumu nastavnog plana za predmet glazbena kultura u eksperimentalnom programu „Škola za život“, ali i u dosadašnjem Nastavnom planu i programu (2006.), folklor i tradicija sastavni su dio plana i programa i provode se kroz narodne pjesme, jednostavne folklorne korake i dječje folklorne igre. Iz čega proizlaze sljedeće hipoteze.

Hipoteza 1: Učitelji razredne nastave poznaju neke od elemenata folkloru Republike Hrvatske.

Hipoteza 2: Učitelji primjenjuju u nastavi glazbene kulture tradicijsko pjevanje više od tradicijskog sviranja.

Hipoteza 3: Učitelji koji su članovi kulturno-umjetničkih društava veću pozornost pridaju tradicijskom glazbovanju u nastavi.

1.4 Konzultirana literatura

Diplomski rad *Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi* pisan je pomoću knjiga i zbornika Sveučilišne knjižnice Pula, Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i internetskih izvora. Rad je temeljen na radovima glazbenih metodičara, etnomuzikologa, koreografa kao što su Ivan Ivančan, Irena Miholić, Dušan Prašelj i drugih.

1.5 Metodologija

U ovom su istraživanju korištene metode ankete, analize i sinteze. Cilj je bio ispitati koliko učitelja razredne nastave provodi elemente tradicijskog glazbovanja kako u glazbenoj kulturi tako i u ostalim obrazovnim i odgojnim predmetima. Ankete su prikupljene putem mrežnih stranica. Nakon prikupljanja odgovora provedena je metoda analize i sinteze.

1.6 Nacrt obrade

U prvome poglavlju ovoga rada opisana su folklorna područja prema podjeli Irene Miholić (2009.). Odabrana je njezina podjela s obzirom na to da je njezina knjiga prilagođena za korištenje u glazbenoj kulturi u razrednoj nastavi. Potom se opisuje količina spominjanja i sama mogućnost primjene tradicijskog glazbovanja u glazbenoj kulturi, ali i u drugim predmetima. S obzirom na to da su trenutno aktualna tri plana i programa: nastavni plan i program, nacionalni okvirni kurikulum i kurikulumarna reforma „Škola za život“, uspoređena su sva tri. Zadnje poglavlje ovoga rada posvećeno je istraživanju koje sadrži analizu podataka dobivenu anketiranjem učitelja/ica razredne nastave. Rezultati su prikazani opisno, različitim grafovima i tablicama te zaključcima istraživanja.

2. HRVATSKA TRADICIJSKA KULTURA

“Folklor je kao i livada, puna raznobojnog poljskog cvijeća, ništa u njem' nije isto, uvijek je sve novo, uvijek je malo drugačije i još ljepše...”¹ Zvonimir Ljevaković

Kako i sam hrvatski folklorist Zvonimir Ljevaković u svome citatu kaže, folklor je promjenjiv. Često je mješavina starog i novog, ponekad neke stvari nestaju, neke nastaju, a neke su jednostavno promijenjene. Tako je i sama Hrvatska tradicija imala uzročnike koji su bili razlog njenoj kulturalnoj različitosti. Hrvatska krajobrazna različitost utjecala je i na raznolikost tradicijske kulture. Također su značajan utjecaj imala i povijesna zbivanja određenog razdoblja. Tradicijska je kultura vrlo širok pojam koji pod sobom ima veliki broj sastavnica. Pjesma, ples i sviranje samo su mali dio tradicijske kulture (Paulus, 2014.)

Postoje razne geografske podjele tradicijske kulture. Prema dr. Ivanu Ivančanu tradicijska je kultura podijeljena na četiri folklorne zone: panonsku, dinarsku, alpsku i jadransku. Adalbert Marković i Rajko Ećimović (2006.), u udžbeniku *Hrvatska narodna glazba*, podijelili su Hrvatsku na šest regija:

- Hrvatsko zagorje, Međimurje
- Podravina, Posavina, Turopolje, Pokuplje, Prigorje
- Lika, Kordun, Banovina
- Slavonija, Baranja
- Istra, Hrvatsko primorje
- Dalmacija

Autori kroz udžbenik поближе opisuju različitosti krajeva, primarno na pjesmi, plesu i sviranju, a potom i na običajima i ostalim sastavnicama tradicijske kulture. Prethodno spomenutu geografsku podjelu dr. Ivana Ivančana, autorica Irena Miholić (2009.) u svom je udžbeniku *Hrvatska tradicijska glazba* usitnila u šest manjih cjelina kako bi se lakše i efikasnije prikazala svaka regija:

¹ <http://www.lado.hr/dogadjanja/?place=Koprivnica>

- Slavonija, Baranja i Srijem
- Međimurje i Podravina
- Sjeverozapadna i središnja Hrvatska
- Istra i Kvarner
- Gorska Hrvatska
- Dalmacija (obalni i otočni dio)

2.1 Slavonija, Baranja i Srijem

Ovaj dio Hrvatske geografski nazivamo i Panonski dio. Odlikuje ga kontinentalna klima, plodno tlo ilovača koje je puno gline. Ovakvo tlo puno vode, vrlo je pogodno za uzgoj različitih kultura poput pšenice i kukuruza, ali također i za rast bjelogorične šume. Jedna je od gospodarskih djelatnosti i stočarstvo. S obzirom na to, i razna glazbena zbivanja povezuju se s radom na polju i ispašom. Pastiri su na ispaši sa životinjama kratili vrijeme tako što su izrađivali razna svirala. Dok su pastirice prele, šivale i vezle, često bi i zaplesali. Za ovaj kraj specifična su dva puhačka glazbala: diplice i dvojnice. Diplice su napravljene od trstike. Imaju cijev koja ima izdubljene rupice na kojima se stvara melodija. Dvojnice su izrađene od drveta. Imaju dvije cijevi koje su napravljene od jednog komada drveta. Na obje se svira istodobno. Rupice se nalaze ili na jednoj ili na objema sviralama. Oba su glazbala bila praktična i priručna. Žetva je bila važan događaj u životima ljudi. Danas često možemo vidjeti prikaze običaja žetve kao dio scenske izvedbe raznih kulturno-umjetničkih društava. Prilikom žetve, najčešće bi se pjevalo, a po završetku plesao bi se ples *Žitni vijenac* kojim se zazivao blagoslov. U tom kraju vrlo su česti ophodi, običaji uoči blagdana kada se obuku svečane nošnje i obilaze se kuće u selu, povodom kojih se pleše i pjeva. Najznačajniji ophod je onaj na proljetni kršćanski blagdan Duhovi. U njima sudjeluju djevojke, ljelje ili kraljice koje su tada obučene u najsvečanije i vrlo ukrašene nošnje. U rukama drže sablje, prave ili drvene, ali također, vrlo ukrašene. U ophodu ih prati gajdaš i skupina koja skuplja darove. Mladi bi plesali na raskrižjima cesta, trgu ispred crkve ili na obali rijeke. Tada bi najčešće plesali šetano kolo bez instrumentalne pratnje, uz pjesmu. Kolo je jedan od osnovnih oblika tradicijskog plesanja. U prošlosti je predstavljalo glavno društveno zbivanje i susret mladića i djevojaka. Kola mogu biti zatvorena i otvorena. Plešu

se uz pratnju gajda ili tambura. Gajde su puhaće glazbalo sastavljeno od mješine, dulca, prebiralice, trubnja. Gajde su bile glavno glazbalo prilikom plesanja kola do početka 20. stoljeća kad ih tamburaški sastavi istiskuju. Tamburaški sastav sastoji se od nekoliko glazbala: bisernice koja izvodi glavnu melodiju, braća koji je prateća melodija, bas/berda koji izvodi basov ton na tešku dobu te bugarije koja svira akord na laku dobu. Tradicijska je kultura Slavonije, Baranje i Srijema najvidljivija u djelatnostima kulturno-umjetničkih društava, prilikom događanja kao što su Vinkovačke jeseni, Đakovački vezovi, Brodsko kolo i druge slične manifestacije. I u drugim regijama kulturno-umjetnička društva izvode tradicijske pjesme i plesove ove regije. To su najčešće nizovi pjesama i plesa prilagođenu za scensku izvedbu (Miholić, 2009.).

2.2 Međimurje i Podravina

Ovu regiju odlikuju brežuljci i puno riječnih sljedova što je pogodno za uzgoj kukuruza, suncokreta, vinove loze i ostalih kultura. S obzirom na to da su osobita posebnost Međimurja i Podravine rijeke, ribolov je vrlo značajna gospodarska grana. Ovo je područje vrlo kulturno raznoliko te su vidljivi utjecaji alpskog i panonskog dijela, ali i jak utjecaj srednje Europe. Kao i u Slavoniji, Baranji i Srijemu pastiri su kratili svoje vrijeme izrađujući svirala. Izrađivali su i zviždaljke od bazgine grančice, guščjeg pera i klepetaljke od kukuruzovine. Melodije međimurskih pjesama često su u molu i ugođaj im je sjetan i melankoličan, a tematika je ljubavna. Izvode se jednoglasno, solistički ili u skupini. Plesalo se i pjevalo spontano ili na organiziranim zabavama. Ples bi najčešće pratili bandisti², tamburaši i cimbalist³. Ukoliko nije bilo skupine svirača, svirale su se i solistička glazbala citra⁴ i dude⁵. Uz takvu se instrumentalnu pratnju najčešće plesalo u paru čardaš⁶, valcer i polku. Dok se u Podravini uz te plesove plešu i kola. Postoje brojni godišnji i životni običaji vezani za ovo područje,

² Limena glazba koja je djelovala najčešće u okviru vatrogasnog društva ili kao gradska glazba.

³ Cimbal je glazbalo koje se sastoji od drvene rezonantne kutije, najčešće u obliku trapeza, preko koje je napeto mnoštvo žica po kojima se svira drvenim štapčićima – capama.

⁴ Citra je žičano glazbalo ima drvenu rezonantnu kutiju preko koje su napete žice.

⁵ Dude su puhaće glazbalo sastavljeno od mješine, cijevi u koju se puše, prebiralice i trubnj.

⁶ Čardaš se sastoji od polaganog, melankoličnog uvodnoga plesa muškaraca i brzog i temperamentnog plesa parova

no jedan od najznačajnijih je Uskrs. Ovaj je blagdan uprizorio *Lado*⁷ kao scensku izvedbu pod nazivom *Međimurska pisana nedjelja*. Svakodnevna se odjeća razlikovala od svečane, a samo je odijevanje otkrivalo status. Vidio se i utjecaj grada, a žene više nisu nosile opanke nego čizme. Također su prebacivale veliki rubac cvjetnog uzroka prekriven na prsima i vezan na leđima. Pjesme i plesovi ovoga kraja danas se najčešće izvode na raznim smotrama i folklornim priredbama, a izvode ga kulturno-umjetnička društva toga kraja, ali i drugih regija Hrvatske. Međimurci interpretiraju svoje tradicijsko pjevanje na festivalu Međimurska popevka. Pjesme iz Međimurja vrlo su često, zbog svoje bogate melodike, zanimljive različitim glazbenicima koji ih obrađuju u različitim vrstama glazbe (Miholić, 2009.).

2.3 Sjeverozapadna i središnja Hrvatska

Ova regija obuhvaća Hrvatsko zagorje, širu okolicu Zagreba (Prigorje i Turopolje), Moslavinu, dio Bilogore, Posavinu, Žumberak i dio Pokuplja. Kao i u Međimurju i Podravini, u ovoj se regiji vidi značajan utjecaj srednje Europe. Pastiri su, kada im je bilo dosadno, izrađivali različita svirala i trube od kore drveta. Također, često su pjevali i plesali biračka kola⁸. Izrađivali su svirala poput trstenke, dvojnice, žvegla i ftičeka. Trstenka je glazbalo sastavljeno od niza cijevi od trstike različitih dužina. Dvojnice su puhaće glazbalo izrađeno od jednog komada drveta u kojem su izdubljene dvije cijevi na kojima se istodobno svira. Rupice se ponekad nalaze na jednoj svirali, a ponekad na objema sviralama. Zanimljivo je da su se u selu Laz u Hrvatskom zagorju izrađivale trojnice i četvorke. Ti su instrumenti bili izrađeni od jednog komada drveta. Rupice su bile na svim sviralama ili je samo jedno sviralo bilo bez rupica. No, one su se svirale kao dvojnice, samo na dvama sviralama. Žvegla je postranična flauta. Uz drvena svirala, lončari su od gline izrađivali ftičke. Ftiček je posudasto glazbalo u koje se kroz veći utor ulije voda, a ton nastaje puhanjem u otvor na repu ptičice. U životu ljudi, proštenja su imala veliku ulogu. Na proštenjima se sviralo i pjevalo. U ovom se kraju na tamburama izvodi pratnja

⁷ Lado je profesionalni folklorni ansambl plesova i pjesama Hrvatske.

⁸ Biračka kola su kola u kojima prethodno izabrani pojedinci u sredini kružnice pokretima slijede tekst pjesme, primjerice, ljubeći se.

pjevanju ili plesu. Ponekad se tamburaški sastavi udružuju s violinom ili s harmonikom. Omiljeni su plesovi ovoga područja valcer, polka i drmeš. Drmeš je u svakom području ove regije drugačiji i specifičan na određeni način, no ono što je svakom drmešu isto je brza vrtnja plesača nakon početnog sporog kretanja. U ovoj se regiji plešu plesovi uz intenzivno poskakivanje: dučec, kozatuš, staro sito i mnogi drugi. Smatralo se da oni koji poskaču više te jače udaraju o pod, pospješit će urodu plodova. Djeca i mladi često su sudjelovali u ophodima uoči blagdana Jurjeva i Ivanja. Danas razna kulturna-umjetnička društva djeluju na tom području, čuvaju običaje, izvode pjesme i plesove svoga kraja. Predstavljaju se na raznim smotrama i festivalima poput *Festivala kajkavskih popevki* u Krapini. Na ovom području, u Zagrebu, djeluje i Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske – LADO. To je jednini profesionalni folklorni ansambl koji postoji od 1949. godine. Ansambl njeguje tradicijsko glazbovanje svih regija hrvatske, ali i okolice (Miholić, 2009.).

2.4 Gorska Hrvatska

Predjeli ovoga kraja dvojaki su, jedan dio je kamenit, a drugi je prekriven gorskim šumama. Utjecaj planinske klime vidi se u svakodnevnom i gospodarskom pogledu života u ovome kraju. Nastavno tome, i u sviranju, pjevanju i plesanju. Gorski kotar, Lika i dinarsko područje dijelovi su koje ova regija obuhvaća. U ovoj se regiji od glazbala pojavljuju dvojnice te kutarevka. Kutarevka je solistička tambura na kojoj se svira troglasno. Uz kutarevku sviraju se i diple. Diple su puhaće glazbalo s mijehom koje ima dvocijevnu sviralu. Na diplama su najčešće svirali pastiri negdje u osami, ali svirale su se i na zabavama uz pjevanje i plesanje kola. Isto tako sviraju se i gusle. Gusle su jednostruno ili dvostruno gudaće glazbalo. Sastoje se od tijela i strune, a sviraju se gudalom. Guslari obično sjede na niskim stolicama i recitiraju improvizirane stihove, koje spontano izmišljaju tijekom sviranja. Pričaju priče u desetercima između kojih sviraju kratke melodije. U prošlosti su oni svojom pjesmom obilazili krajeve, pričali o zaboravljenim događajima i povijesnim ličnostima. U ovom kraju specifičan je način pjevanja pod nazivom ojkanje. To je pjevanje osobitom tehnikom s mnogo melodijskih ukrasa i potresanja na slog *oj* na početku, u sredini ili na kraju pjesme. Ovo pjevanje izvodi

se u više glasova, snažno i glasno. Ovaj način pjevanja pronalazimo u raznim glazbenim oblicima, kao na primjer u gangi i reru u dalmatinskom zaleđu. Uz pjesmu, naravno, dolazi i ples. Karakterističan ples za ovaj kraj je nijemo kolo⁹. Nazivi kola su vrlo često dobivali imena prema imenima regija u kojima se plešu, tako imamo vrličko, ličko i sinjsko kolo. S obzirom da se kolo pleše bez muzičke pratnje, ples u kolu pokreće kolovođa. Svako kolo ima svog kolovođu koji izvikuje izmjenu raznih plesnih figura. Kolo se izvodi krupnim koracima i poskocima. Ovim plesom momci i djevojke međusobno plešući ispituju svoje tjelesne sposobnosti. Danas je u gorskim krajevima tradicijsko glazbovanje najvidljivije kroz zbirke zavičajnih muzeja i djelovanje kulturno-umjetničkih društava. Pjesme i plesovi izvode se na različitim folklornim smotrama, organiziraju se i susreti svirača gusala i pjevača ganga (Miholić, 2009.).

2.5 Istra i Kvarner

Ovaj je kraj od pamtivijeka vezan uz more, pomorstvo, brodogradnju i iskorištavanje morskih plodova. U Istri i Kvarneru razvijeno je vinogradarstvo i maslinarstvo. Uzgaja se i sitna stoka. Prilikom čuvanja stoke za vrijeme ispaše, izrađivale su se dvojnice i sopelica. Sopelica je puhaće glazbalo, oblika blok-flaute. Dvojnice su prisutne u Istri kao i u ostalim krajevima hrvatske, no ovdje ih nalazimo pod imenima volarice, duplice, vidalice i pastriska sopelica. Sviraju se i sopele, sopile, roženice, šurle, cindre te mih. Cindra je jedino žičano glazbalo, solistička verzija tambure, a izrađivalo se na području Ćićarije i stoga se naziva ćićska tambura. Sastoji se od dvije jednako ugođene žice. Šurle su puhaće glazbalo s dvjema odvojenim prebiralicama, a mih je puhaće glazbalo, no on uz prebiralicu ima i mijeh. Prebiralica je izrađena od jednog komada drveta kojem su izdubljene dvije cijevi na kojima se istodobno svira. Na obje cijevi je nekoliko rupica za prebiranje. Specifično je da se sopele, sopile i roženice uvijek sviraju u paru i izrađene su u dvije veličine. Sopile prate ples, ali na njima se često izvode i matinijade¹⁰. Plesalo se na trgovima ispred crkva, zabavama i svečanostima. Plesovi koji se plešu u ovim

⁹ Nijemo kolo je kolo koje se pleše na otvorenom bez instrumentalne pratnje.

¹⁰ Matinijade su instrumentalni uvodi u pojedina svečana zbivanja.

krajevima su balun¹¹ i tanac¹². U unutrašnjosti Istre plesalo se i uz pratnju malih instrumentalnih sastava. U tim plesovima osjeti se utjecaj susjednih alpskih predjela. Tipičan takav sastav su gunjci u kojima sviraju violina i bas, a ponekad im se pridruže klarinet i dijatonska harmonika. Uz plesanje se uvijek i zapjevalo. Posebnost je ovoga kraja pjevanje u dvoglasju, u takozvanoj istarskoj ljestvici, na tanko i debelo. Pri pjevanju često ubacuju neutralne slogove koji nemaju nikakvo značenje. Time pjevači oponašaju sviranje glazbala pod nazivom tarankanje. Istra i Kvarner i danas žive svoju tradiciju kroz razne folklorne smotre i glazbena zbivanja koja su vrlo često posvećena samo jednom glazbalu. Aktivnost manifestacija povećava se u turističkoj sezoni kada se gostima iz raznih država dočarava tradicijsko glazbovanje pojedinog mjesta (Miholić, 2009; Prašelj, 2004.)

2.6 Dalmacija

Krš i more određuju krajolik i način života na ovome području. Život je vezan uz more kako na gospodarskom tako i na prometnom polju. Zbog nedostataka plodnog tla, naselja se grade na neplodnom tlu, na rubovima polja, kraj vrtača ili uz vodu. Zbog zbijenog prostora u kućama, ljudi su najviše vremena provodili na otvorenom prostoru, ulicama, trgovima i rivi. Tu su obavljali zajedničke poslove, ali su im ta mjesta služila za odmor i razonodu. U različitim prigodama tu bi se i zapjevalo. Posebnost je ovoga kraja klapsko pjevanje. Klapsko je pjevanje višeglasno pjevanje koje su sredinom 19. stoljeća muškarci spontano zapjevali u troglasju. Danas klape pjevaju četveroglasno, ali se sve češće susrećemo i sa ženskim i dječjim klapama. Pjevanje klapa ponekad prate žičana trzalačka glazbala mandolina i gitara. No, najčešće su pratnja plesovima. Plešu se šotiće, manfarina, kvadrilija i polka. S obzirom da je ova regija površinski vrlo velika, susrećemo se s raznim oblicima tradicijskog glazbovanja. Na otoku Korčuli plešu se dva specifična plesa mačevima, moreška i kumpanija. Moreška je viteška igra s mačevima koja predstavlja borbu crnih i bijelih. Dvije se vojske simbolično bore za djevojku, a kumpanija je lančani ples s mačevima koji se izvodi uz pratnju mišnjica i bubnja te se sastoji od raznih plesnih figura. U

¹¹ Balun je ples u kolu koji se izmjenjuje s plesanjem u paru. U parovima se izvodi nekoliko figura.

¹² Tanac je ples čest na otocima. Plesači plešu izvodeći nekoliko figura u parovima.

Dubrovniku se svira lijerica. Lijerica je gudaće glazbalo s trima žicama koje svirač sjedeći naslanja na koljeno i svira gudalom, dok nogom udara tak plesačima. Plesači plešu poskočicu ili linđo. Linđo je ples koji se sastoji od niza figura koje izvode plesni parovi prema zapovijedi kolovođe. Danas se tradicijsko glazbovanje može vidjeti na raznim manifestacijama diljem dalmatinske obale u kojima folklorne skupine i klape prikazuju tradiciju svoga kraja. Klapski festivali okupljaju klape koje se natječu u više kategorija. Najstariji klapski festival je onaj u Omišu (Miholić, 2009.).

3. TRADICIJSKO GLAZBOVANJE U RAZREDNOJ NASTAVI

Glazba je, kao dio svih kultura svijeta, važna za skladan i cjelovit razvoj učenika. Uz glazbu, tradicija je ta koja stvara učenikov identitet. Tradicijsko glazbovanje kao takvo omogućuje stvaranje kulturno i nacionalno osviještenog učenika. U razrednoj se nastavi, nastava glazbene kulture izvodi kroz aktivnosti pjevanja, sviranja i slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. Program nastave glazbene kulture otvoren je, što znači da postoji obvezan sadržaj, ali i dio u kojem učitelj ima potpuno slobodan izbor glazbenih aktivnosti. Upoznavanje tradicijskog glazbovanja moguće je ostvariti putem aktivnosti pjevanja i slušanja. Učenici upoznaju hrvatsku tradicijsku glazbu i uspoređuju je sa zapadnom klasičnom glazbom, pritom uočavaju značajnu razliku, ali i razvijaju svijest o nacionalnom identitetu i o vlastitom identitetu. Na taj način učenici ne samo da razvijaju toleranciju prema različitostima nego razvijaju i svoje interkulturalne stavove (Dobrota, 2018.).

3.1 Tradicijsko glazbovanje u Nastavnom planu i programu

Nastavni plan i program za osnovnu školu rezultat je rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školi - učitelja, pedagoga, psihologa, defektologa, knjižničara te mentora, savjetnika i sveučilišnih nastavnika na poboljšanju odgojno-obrazovnog i nastavnog rada u osnovnoj školi. Poboljšanje je usmjereno na rasterećenje gradiva u svim nastavnim predmetima, osuvremenjivanje odgojno-obrazovnih sadržaja, predmetno i međupredmetno povezivanje sadržaja na horizontalnoj i vertikalnoj razini, na uravnoteženu raspodjelu po razredima, preciznije uobličenje odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća prema razvojnim razinama učenika (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2006.).

Tradicijsko se glazbovanje kao dio folklora u Nastavnom planu i programu prvo spominje kao izvannastavna aktivnost koja se provodi u školi.

3.1.1 Glazbena kultura

U odgojnom predmetu glazbena kultura, kroz prva četiri razreda, ponuđene su za obradu dvadeset i dvije tradicijske pjesme. U četvrtom su razredu navedene teme u kojima se obrađuje folklorna glazba hrvatske po regijama, no isto tako u napomeni stoji da se one obrađuju tek od petog razreda pa na dalje i to po načelu zavičajnosti.

3.1.2 Tjelesna i zdravstvena kultura

U predmetu tjelesna i zdravstvena kultura zastupljenost tradicijskog glazbovanja u razrednoj nastavi je minimalna. U prvim dvama razredima ne spominje se uopće, a u trećem se susrećemo s temom *Dječji ples po izboru*, gdje učitelj ima na vlastitu volju odabrati hoće li to biti tradicijski ples ili neki drugi. Tradicijski ples kao takav spominje se tek u četvrtom razredu u cjelini Ritmičke i plesne strukture pod nazivom *Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja*.

3.1.3 Likovna kultura

Kroz predmet likovna kultura element tradicije spominje se u temi Točka i crta – Ornament, narodni ukras, simetrija. U ovoj je temi moguće korelirati tradicijsko glazbovanje s likovnom kulturom. No, također ovaj predmet nudi još mnogo prilika za korelaciju, naročito prilikom uvodnog dijela sata u kojemu se učenici motiviraju za početak umjetničkog rada.

3.1.4 Priroda i društvo

U obrazovnom predmetu priroda i društvo nigdje se u samom nastavnom planu i programu doslovno ne spominju elementi tradicije. Međutim, ako se nastavni plan i program malo bolje promotri, postoji niz prilika za korelaciju s tradicijskim glazbovanjem. U drugom je razredu to tema *Moj zavičaj* u kojoj, uz načelo zavičajnosti, učenici mogu saznati nešto i o tradiciji svoga zavičaja. Također, tradicije se učitelji mogu dotaknuti i u trećem razredu kroz nastavne teme vezane uz izgled zavičaja. Naposljetku, u četvrtom se razredu sve

učenikovo znanje o tradiciji može proširiti kroz teme o nizinskom, brežuljkastom, gorskom i primorskom kraju Hrvatske.

3.2 Tradicijsko glazbovanje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu

Nacionalni okvirni kurikulum predstavlja osnovne sastavnice predškolskoga, općega obveznoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uključujući odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice kurikulumskoga sustava vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrednovanje učeničkih postignuća te vrednovanje i samovrednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikulumu.

Potrebno je istaknuti da Nacionalni okvirni kurikulum pridonosi planiranju i organiziranju rada škola, uključujući donošenje školskoga kurikulumu. Odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi, kompetencije i načela određena dokumentom omogućuju razumijevanje osnovnoga smjera razvoja nacionalnoga kurikulumu i pružaju temeljne odrednice za usklađivanje planiranja razvoja i rada odgojno-obrazovnih ustanova (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010.).

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu tradicijsko glazbovanje spominje se na početku kao izborni i fakultativni predmet pod nazivom tradicijska kultura. Potom se s tradicijskim glazbovanje susrećemo u umjetničkom području. Jedan je od odgojno-obrazovnih ciljeva u umjetničkom području usvajanje temeljnih znanja i pozitivnog odnosa prema hrvatskoj kulturi i kulturama drugih naroda, prema kulturnoj i prirodnoj baštini te univerzalnim humanističkim vrijednostima. Iz samog cilja proizlaze i učenikova postignuća kao što su izražavanje pripadnosti, zajedništva, suživota glazbenim aktivnostima, upoznavanje i poštivanje vlastite tradicije i kulture te istraživanje i uspoređivanje s tradicijama i kulturama drugih naroda, jačanje iskustva pripadnosti, zajedništva i suživota te istraživanje mogućnosti komunikacije glazbom između različitih kultura i umjetničkih područja. Ovaj kurikulum sam po sebi potiče korelaciju među predmetima, samim time i učitelj može povezivati stvari koje kurikulum nije prethodno predvidio.

3.3 Kurikularna reforma „Škola za život“

“Škola za život” naziv je eksperimentalnog programa čiji je nositelj Ministarstvo znanosti i obrazovanja. U “Školi za život” sudjelovalo je 48 osnovnih i 26 srednjih škola iz svih županija u Republici Hrvatskoj, a od školske godine 2019./2020. obuhvaćeni su 1. razredi osnovnih škola. Cilj je eksperimentalnog programa provjera primjenjivosti novih kurikuluma i oblika metoda rada te novih nastavnih sredstava s obzirom na sljedeće ciljeve:

1. povećanje kompetencija učenika u rješavanju problema;
2. povećanje zadovoljstva učenika u školi te motivacija njihovih učitelja i nastavnika

Ovo je tek prva faza reforme čiji su ciljevi: razvoj kompetencija potrebnih u 21. stoljeću, jednake prilike za sve učenike, cjeloviti razvoj učenika. Kurikulumi se temelje na ishodima učenja, a nastavne metode mijenjaju se tako da se veći naglasak stavlja na rješavanje problema i kritičko mišljenje te poticanje kreativnosti i inovativnosti.

Kurikulum za predmet glazbena kultura uz načela učenja i poučavanja navedenih u Nacionalnom okvirnom kurikulumu, (kurikulum) temelji se na četirima načelima:

- Psihološko načelo
- Kulturno – estetsko načelo
- Načelo sinkroničnosti
- Načelo interkulturalnosti.

Kroz psihološko se načelo učenjem i poučavanjem glazbe ostvaruje potreba učenika za kreativnim izrazom. Sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima učenici emotivno reagiraju na glazbu i učvršćuju vlastiti odnos s glazbom. Kulturno-estetskim načelom učenici izravnim ili neizravnim susretom s glazbenim ostvarenjima razvijaju glazbeni ukus, stječu kriterije za vrednovanje glazbe i sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi. Načelo sinkroničnosti u središte interesa stavlja glazbu koja se promatra sa svih aspekata, a ne isključivo povijesnog. U kontekstu rada, najzanimljivije načelo je ono interkulturalnosti. Ono govori o upoznavanju vlastite kulture i glazbe, ali i o razvijanju svijesti o kulturama različitih naroda. Prema kurikulumu, predmet glazbena kultura provodi se kroz 3 domene. Domena A je slušanje i upoznavanje glazbe. Ishodište domene A je upoznavanje glazbe

i mogući neposredni susret učenika s glazbom. Domena B obuhvaća izražavanje glazbom i uz glazbu. U okviru domene učenici izvode glazbene aktivnosti koje omogućuju cjeloviti doživljaj glazbe. Također, domena B temelj je za izvannastavne i fakultativne aktivnosti kao što su pjevački zbor, skladanje, folklorni ansambl. Domena C je glazba u kontekstu i njen temelj su domene A i B te im dolazi kao nadopuna. Učenik otkriva vrijednosti kulturne baštine, uočava ulogu glazbe u društvu te utjecaj koji ima. Na učitelju je da prema vlastitom nahođenju prilagodi kojoj će domeni dati više prostora u kojem odgojno – obrazovnom ciklusu. Tradicijsko glazbovanje našlo je svoj prostor već u prvom ciklusu u kojemu se učitelju daje mogućnost da odabere tradicijsku glazbu kao uvod učenika u sam svijet glazbe. Prvi ciklus odnosi se na 1. i 2. razred. U drugom odgojno – obrazovnom ciklusu (3.,4., i 4. razred) u okviru domene C, glazba u kontekstu, učenici upoznaju Hrvatsku tradicijsku glazbu u vlastitoj sredini (lokalnoj zajednici) i u užem zavičajnom području (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019.).

3.4 Kompetencije učitelja/ica za provođenje tradicijskog obrazovanja

Kompetencija je kombinacija znanja, stavova, vještina, vrijednosti i navika koja omogućuje osobi da efikasno i aktivno sudjeluje u profesiji. Prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2009) kompetencije su definirane kao kompetencije znanja i vještine, no i samostalnost i odgovornost.

U predmetu glazbena kultura iznimno je bitno da učiteljeve kompetencije budu u skladu s onime što se očekuje od samog predmeta. Iz Nastavnog plana i programa možemo iščitati što se očekuje od učenika, s obzirom na ta očekivanja učitelje tijekom školovanja treba osposobiti da znaju pjevati, odnosno da dobro poznaju prikladne pjesme i da zajedničko pjevanje, vlastito i pjevanje učenika, mogu pratiti na instrumentu (klaviru, gitari...), da poznaju dovoljan broj prikladnih skladbi koje će interpretirati s učenicima i izvoditi jednostavne glazbene igre te da znaju na koji način svaku od tih aktivnosti pravilno, metodički izvesti s učenicima (Fajdetić, 2009; Šulentić i Begić, 2013.)

Uz sve kompetencije koje učitelj mora steći tijekom obrazovanja, ona o provođenju tradicijskog glazbovanja često je zanemarena. Prema istraživanju Dijane Drandić (2010)

čiji je cilj istraživanja bio ispitati stavove učitelja istarskih centralnih i područnih škola o korištenju tradicijske glazbe u nastavi glazbene kulture, možemo uočiti kako učitelji ističu da nisu dovoljno obrazovani za provođenje tradicijskog glazbovanja. Ispitanici su se izjasnili da im je tijekom studija nedostajalo sadržaja iz tradicijskog glazbovanja i da provođenje tradicijske glazbe predstavlja izazov njihovim znanjima, vještinama i sposobnostima. Iako se ovo istraživanje odnosilo samo na Istarske škole, iz istraživanja u nastavku rada možemo uočiti da je tako i u ostalim županijama Republike Hrvatske.

Kompetencija za provođenja bilo kojeg oblika tradicijskog glazbovanja neophodna je za učitelja, jer njome obogaćuje učenikov identitet, estetski odgoj i razvija ljubav prema kulturnoj baštini svoje zemlje (Drandić, 2010.)

3.5 Tradicijsko glazbovanje u kontekstu suvremenih medija

U današnje vrijeme digitalizacije nastave i uvođenja raznih informatičkih uređaja, gdje svoje mjesto pronalazi tradicijsko glazbovanje. Postoje razni stručni tekstovi koji govore o korištenju novih medija u nastavi, ali ne i o povezivanju medija, učenika i folklora. Neupitno je da mediji mogu imati višestruku korist za djecu i mlade ako ih upotrebljavaju na pravilan i pozitivan način. Mediji omogućuju proširivanje gradiva naučenog u školi, pojednostavljuju i olakšavaju samu radnju učenja, izvor su dodatnih materijali za vježbanje. No, kako u sve to ukomponirati i tradicijsko glazbovanje. Lina Malek (2018.) u svom autorskom volonterskom projektu daje prijedlog za povezivanje suvremenog i tradicije. Neki od prijedloga su: gostovanje nekog KUD-a – učenje plesnih koraka uz učeničko snimanje prikazane koreografije nekim medijem; izrada folklorne „e-brošure“ s fotografijama prikupljenima s mreže „Pinterest“; izrada papirnate majice s etno motivima (ispisani motivi); izrada digitalne majice s etno motivima; usvajanje pjevno-plesne točke prema koreografiji koju bi pripremili članovi dječje sekcije nekog KUD-a; prikaz svega izrađenoga i naučenoga na godišnjoj školskoj priredbi uz snimanje priredbe te objavljivanje snimke (uz roditeljski pristanak) na naslovnici školske internetske stranice. Također, autorica u nastavku navodi institucije i medije uz pomoć kojih se učenici mogu dodatno upoznati s tradicijom (tablica 1.) (Malek, 2018; Jerković, 2014.).

Tablica 1. Primjeri edukacije o tradiciji

Ustanove	Tradicionalni mediji		Novi mediji	
1. Etnografski muzej Zagreb, program za škole 2. Muzej Međimurja, Čakovec	Radio: Hrvatski radio, emisije o kulturi: Etno fletno!, Dubrovačka baština, Baština, svijet i mi, Priče iz života	Televizija: HRT: Školski sat RTL: Etno- sat	Internetske stranice: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje Etnoportal Lado, Posudionica i radionica narodnih nošnji	Društvene mreže YouTube, Facebook, Instagram (profili folklornih ansambala i kulturno- umjetničkih društava), Pinterest

Izvor: Lina Malek, 2018.

Učenje o tradiciji, o kulturnome identitetu zajednice, promicanje i očuvanje baštine, a uz pomoć medija, svakako je nov, kreativan oblik usvajanja nastavnoga sadržaja koji je prožet tehnologijom te ga treba razvijati i njegovati. Jedna od mogućnosti za medijski pristup kulturnoj baštini jest uvođenje periodičnih radionica u sklopu sata razrednika u kojima bi se mogao provoditi teorijsko-praktični oblik nastave s fokusom na kulturnu baštinu, folklor i medije (Malek, 2018.).

4. ISTRAŽIVANJE

4.1 Opis tijeka istraživanja

U svrhu izrade diplomskog rada *Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi*, provela sam istraživanje na uzorku od sedamdeset i jednog ispitanika (N=71). Istraživanjem su ispitani stavovi i mišljenja učitelja/ica razredne nastave o tradicijskom glazbovanju, no i o samoj provedbi elemenata tradicijskog glazbovanja kako u glazbenoj kulturi tako i u ostalim predmetima. Istraživanje je provedeno pomoću upitnika postavljenog na mrežnim stranicama. Sudjelovali su učitelji iz svih županija Republike Hrvatske izuzev Šibensko-kninske županije te Sisačko-moslavačke županije.

4.2 Postupci i instrumenti istraživanja

Upitnik koji je postavljen na mrežnim stranicama, pripremljen je za učitelje/ice razredne nastave. Upitnik sadržava deset pitanja (Prilog 1.) Tri pitanja bila su otvorenog tipa dok je ostalih sedam zatvorenog tipa. U trima pitanjima korištena je Likertova skala. Prvih pet pitanja odnose se na dob, spol, županiju iz koje ispitanik dolazi, radno iskustvo i je li ispitanik član kulturno-umjetničkog društva, i ukoliko je, koji je naziv istog. Šesto pitanje sastoji se od dvanaest tvrdnji oblikovanih u formi matrice. Ispitanici su imali pet mogućnosti odgovora, od kojih je broj 1 predstavljao „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. Sedmo pitanje nadovezalo se na šesto u kojemu su ispitanici morali odgovoriti na tri pitanja otvorenog tipa. Na osmo pitanje u kojemu je postavljeno šest tvrdnji, ispitanici su morali odgovoriti s „DA“ ili „NE“. U devetom i desetom pitanju ponovno je korištena Likertova skala, no u desetom pitanju način odgovaranja na postavljene tvrdnje uključivao je mogućnost odabira 1 „nikad“ i 5 „uvijek“.

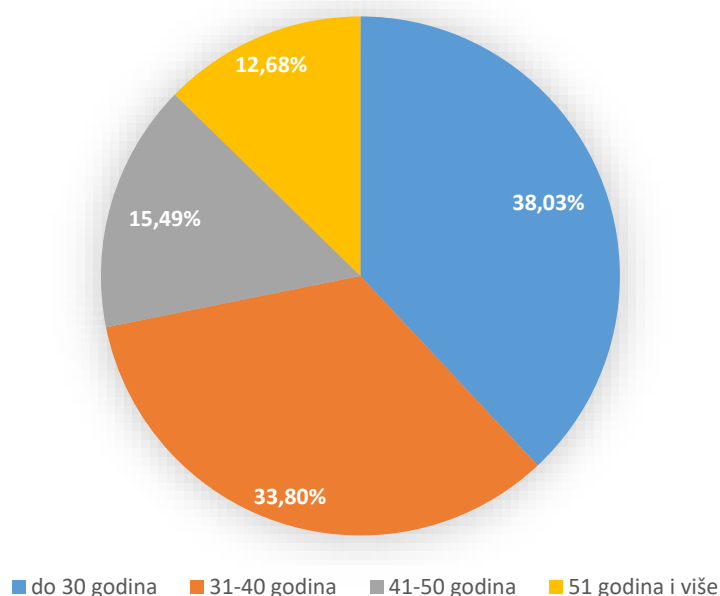
4.3 Analiza podataka istraživanja

Prvo uvodno pitanje odnosi se na dob, spol, županiju u kojoj učitelj/ica žive, na godine

radnog iskustva te članstvo u kulturno-umjetničkom društvu.

Na prvo otvoreno uvodno pitanje „Dob“, ispitanici su mogli odgovoriti upisivanjem odgovarajuće brojke. Od ukupnog broja ispitanika do 30 godina ima 38,03%, između 30 i 41 godine ima 33,80%, od 41 do 50 godine ima 15,49% i više od 51 godine ima 12,68% ispitanika (grafikon 1.).

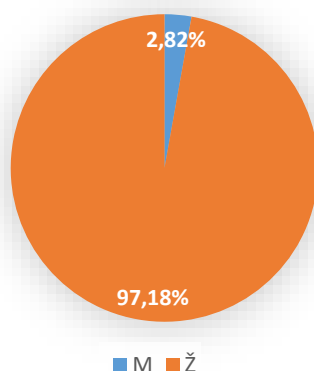
Grafikon 1. Dob

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Na drugo pitanje zatvorenog tipa „Spol“, ispitanici su mogli odabrati odgovore M (muški) i Ž (ženski). U istraživanju je sudjelovalo 69 (97,18%) ženskih osoba, te 2 (2,82%) muške osobe (grafikon 2.).

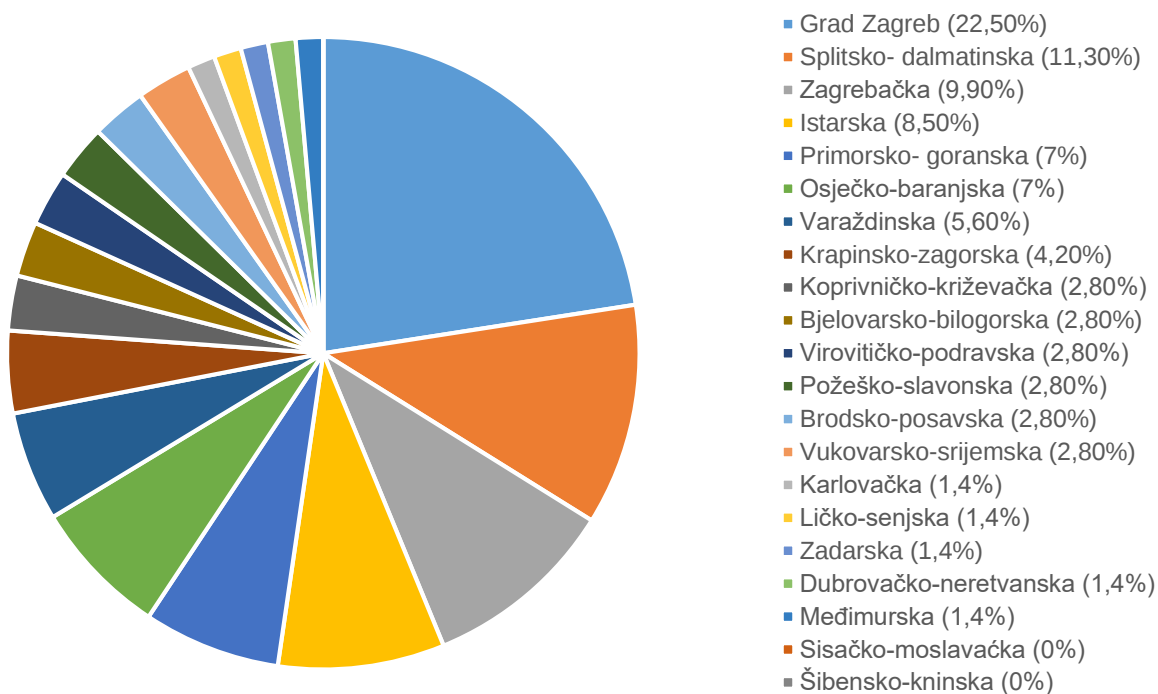
Grafikon 2. Spol

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Na treće pitanje "U kojoj županiji živite?", ispitanicima su bile ponuđene 21 županija Republike Hrvatske. Najviše ispitanika je iz županije Grad Zagreb s 22,50%, slijedi Splitsko-dalmatinska s 11,30%, Zagrebačka s 9,90% i druge prema grafikonu 3., a niti jedan ispitanik nije zabilježen iz Sisačko-moslavačke i Šibensko-kninske županije (grafikon 3.).

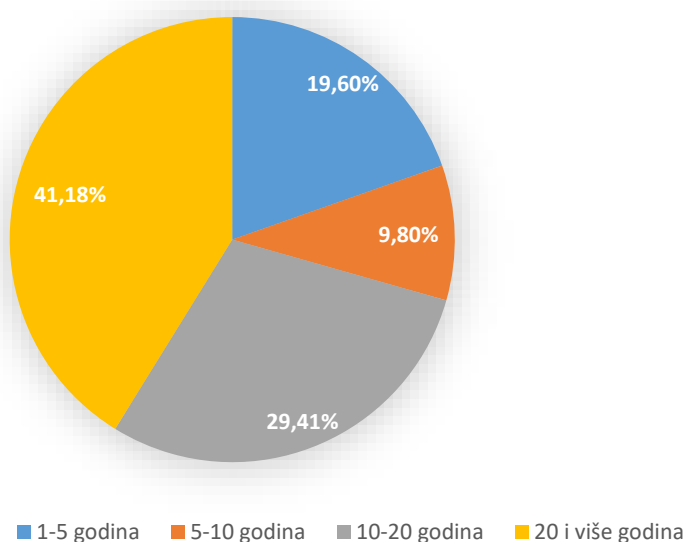
Grafikon 3. Županije

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Na četvrto pitanje “Radno iskustvo”, ispitanici su imali ponuđena četiri odgovora: 1–5 godina, 5–10 godina, 10–20 godina i 20 i više godina. Od ukupnog broja ispitanika, desetero (19,61%) ima 1–5 godina radnog iskustva u školi, petero (9,80%) ima 5-10 godina radnog iskustva, petnaestero (29,41 %) ispitanika ima 10–20 godina radnog iskustva i njih dvadeset i jedan (41,18%) ima 20 i više godina radnog iskustva (grafikon 4.).

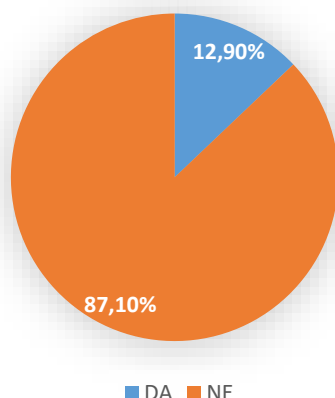
Grafikon 4. Radno iskustvo

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Na peto pitanje zatvorenog tipa “Članstvo u kulturno-umjetničkom društvu”, ispitanici su mogli odgovoriti s „Da“ ili „Ne“. Od ukupnog broja ispitanika, 87,1% ispitanika nije član kulturno-umjetničkog društva, dok je 12,9% ispitanika član istog (grafikon 5.).

Grafikon 5. Članstvo u kulturno-umjetničkom društvu

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Šesto uvodno pitanje nadovezuje se na peto, a ispitanici koji su na peto pitanje odgovorili odgovorom „Da“, unose naziv kulturno-umjetničkog društva čiji su član. Devet ispitanika odgovorilo je na šesto pitanje potvrdno. Ispitanici upitnika naveli su sljedeća kulturno-umjetnička društva kao odgovor:

Ženska klapa „Alegrija“¹³ iz Supetra na Braču

KUU „Napredak“¹⁴ iz Donjeg Miholjca

KUD „Matija Gubec“¹⁵ iz Donjeg Miholjca

KUD „Rešetari“¹⁶ iz Rešetara kod Nove Gradiške

¹³ Ženska klapa Alegrija osnovana je u rujnu 2007. godine u Supetru. (<https://hr-hr.facebook.com/zenskaklapaaalegrija.supetar>)

¹⁴ KUU Napredak, koji danas djeluje, obnovio je rad 1996 godine na temeljima Prosvjetnog društva Napredak koje je osnovano 1935 godine. Nastupili su na svim značajnijim smotrama u domovini, a izvan nje. (<https://hr-hr.facebook.com/pages/category/Society---Culture-Website/KUU-Napredak-Podgajci-Podravski-455045661621834/>)

¹⁵ KUD „Matija Gubec“, Donji Miholjac osnovano je 1947. Okuplja oko 120 amatera različite starosne dobi. Svojim izvedbama na folklornim nastupima, smotrama i drugim događanjima, članovi KUD-a posjetiteljima nastoje pokazati ljepotu mnogobrojnih slavonskih pjesama i plesova izvodeći ih u izvornim narodnim nošnjama kraja uz glazbenu pratnju na tradicijskim slavonskim instrumentima. (<https://hr-hr.facebook.com/kudmatijagubecdonjimiholjac>)

¹⁶ Kulturno umjetničko društvo „Rešetari“ djeluje od sada već davne 1946. godine, a svojim kontinuiranim radom dosada je pronijelo ime svoga mjesta diljem zemlje i inozemstva. Djeluje u odrasloj i dječjoj folklornoj i tamburaškoj sekciji. (<https://kudresetari.weebly.com/>)

KUD „Jelena“¹⁷ iz Dramlja

KUD „Cestica“¹⁸ iz Cestice kod Varaždina

KUD „Baklje“¹⁹ iz Rijeke

KUD „Donja Stubica“²⁰ iz Donje Stubice

FA „Balun“²¹ iz Vodnjana

Šesto pitanje u anketi obuhvaća dvanaest tvrdnji kojima se iznose mišljenja i stavovi učitelja/ica o vlastitoj provedbi tradicijske glazbe u nastavi i mogućim promjenama s dolaskom programa „Škola za život“. Ispitanici su trebali procijeniti koliko se (ne) slažu s navedenim tvrdnjama. Učitelji/ice su imali mogućnosti odabrati od 1. do 5., gdje je broj 1 označavao da se uopće ne slažu, 2 da se ne slažu, 3 da se niti slažu niti ne slažu, 4 da se slažu i 5 da se u potpunosti slažu.

¹⁷ U Društvu djeluju: Mješoviti pjevački zbor, Ženska klapa "Sveta Jelena" i Maškarana sekcija, a od 2010. godine i Sekcija za očuvanje kulturne baštine. Cilj Društva je okupljanje svih uzrasta građana, a posebno mladih osoba na kulturno-umjetničkim programima. KUD "Jelena" organizira kulturno-umjetničke priredbe, smotre, maškarane zabave, izložbe i druge promotivne aktivnosti. (KUD nema internetsku stranicu)

¹⁸ KUD djeluje od 1998. godine, sadrži tri plesne sekcije, dramsku sekciju i tamburašku sekciju. (<https://www.facebook.com/groups/196828313854/>)

¹⁹ KUD Baklje djeluje kroz plesne, pjevačke i tamburaške sekcije. Autor je knjige Dvadeset godina plamena te ima mušku i žensku klapu. (KUD nema internetsku stranicu)

²⁰ KUD Donja Stubica trenutno broji pedesetak članova u četiri sekcije, na čelu s predsjednikom Jurajem Srebačićem. U KUD – u tako djeluje Ženska vokalna sekcija, zatim Tamburaška, dječja i odrasla folklornu sekcija. (KUD nema internetsku stranicu)

²¹ Folklorni ansambl Balun iz Vodnjana osnovan je 1977. godine. Od dana osnivanja do danas ansambl nastoji očuvati, njegovati, i prezentirati pjesme i plesove iz cijele Hrvatske počevši od Istre, zatim Splitske igre, Lindo, Međimurje, Podravine, Slavonije, Baranje, Prigorja, igre Bunjevaca te plesove iz ostalih susjednih regija. (<https://folklorniansamblbalun.weebly.com/o-nama.html>)

Tablica 2. Rezultati provođenja tradicijskog glazbovanja u razrednoj nastavi

6. pitanje	Tvrdnja		1	2	3	4	5
1.	Upoznat/a sam s folklorom Hrvatske.	f	0	8	18	25	20
		%	0,00	11,27	25,35	35,21	28,17
2.	Smatram da je tradicija važan dio čovjekova identiteta.	f	0	0	2	21	48
		%	0,00	0,00	2,82	29,58	67,60
3.	Smatram da sam adekvatno obrazovan/a za provođenje tradicijskog glazbovanja u nastavi.	f	5	16	20	16	14
		%	7,04	22,54	28,17	22,54	19,72
4.	Provodim element tradicijskog pjevanja u nastavi glazbene kulture.	f	2	12	20	22	15
		%	2,82	16,9	28,7	30,98	21,13
5.	Provodim elemente tradicijskog plesa u nastavi glazbene kulture.	f	4	15	20	19	13
		%	5,63	21,13	28,17	26,76	18,31
6.	Provodim elemente tradicijskog sviranja u nastavi glazbene kulture.	f	11	27	19	8	6
		%	15,49	38,03	26,76	11,27	8,45
7.	Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom tjelesna i zdravstvena kultura.	f	5	12	18	17	19
		%	7,04	16,9	25,35	23,94	26,76
8.	Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom hrvatski jezik.	f	2	14	13	25	17
		%	2,82	19,72	14,08	35,21	23,94
9.	Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom likovna kultura.	f	5	14	10	27	15
		%	7,04	19,72	14,08	38,03	21,13
10.	Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom priroda i društvo.	f	3	12	15	21	20
		%	4,23	16,9	21,1	29,58	28,17
11.	Uvođenjem programa „Škola za život“ promijenit će se metodički pristup rada prema tradiciji.	f	14	11	26	16	4
		%	19,72	15,49	36,62	22,54	5,63
12.	Uvođenjem programa „Škola za život“ promijenit će se kvantiteta tradicijskih sadržaja.	f	13	10	29	15	4
		%	18,31	14,08	40,85	21,13	5,63

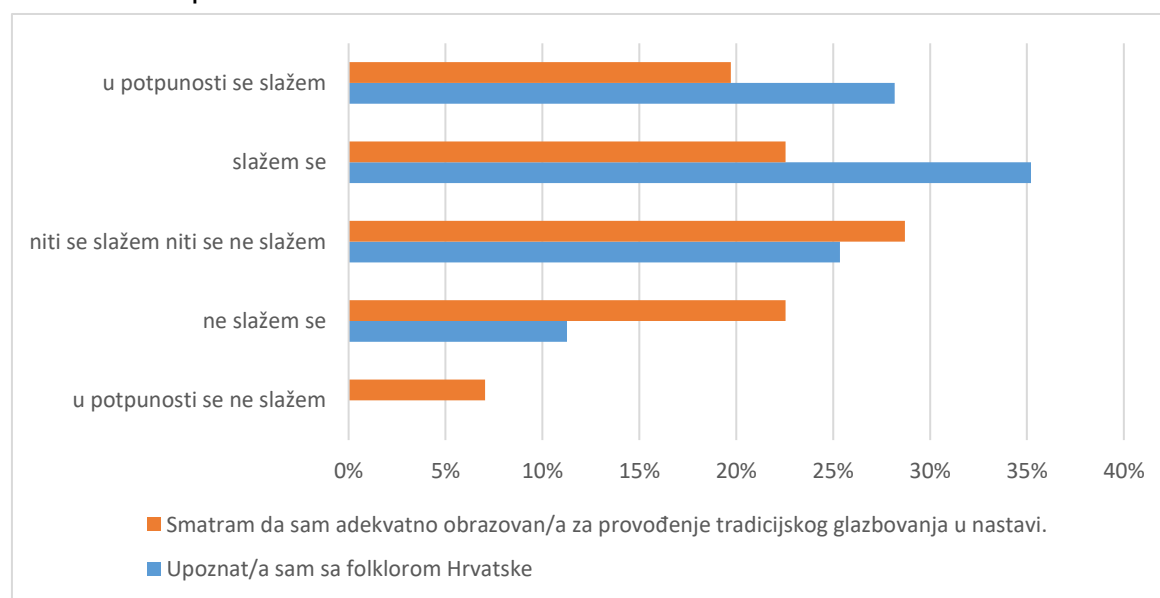
Legenda: **najviša vrijednost**

Iz prikazane tablice o poznavanju i provedbi tradicijskog glazbovanja (tablica 2.), možemo primijetiti kako više od polovice ispitanika smatra da su upoznati s folklorom (N=45; 63,38%), te da je tradicija vrlo važna (N=69; 97,18%). Također, smatraju i da su relativno adekvatno obrazovani za provođenje tradicijskog glazbovanja u nastavi (N=30; 42,26%), te se otvara pitanje o potrebi za stručnim usavršavanjem iz tradicijskog glazbovanja kako bi se kvalitetnije pristupilo prijenosu znanja i vještina. Nadalje, možemo vidjeti da je

pjevanje element tradicijskog glazbovanja koji je najviše prisutan u nastavi glazbene kulture (N=37; 52,11%). Potom je po zastupljenosti u nastavi plesanje (N=32; 45,07%) i zadnje, sviranje (N=14; 19,72%). U nastavku, kada govorimo o korelaciji tradicijskog glazbovanja s ostalim predmetima, možemo uočiti da više od polovice ispitanika korelira tradicijsko glazbovanje s predmetima hrvatski jezik, likovna kultura, priroda i društvo i tjelesna i zdravstvena kultura. Korelacija s tradicijskim glazbovanjem je najviše prisutna u predmetima hrvatski jezik i likovna kultura (N=42; 59,15%), zatim s predmetom priroda i društvo, te je najmanje prisutna u predmetu tjelesna i zdravstvena kultura (N=36; 50,70%). Ispitanici smatraju da se uvođenjem programa „Škola za život“ neće ništa značajno promijeniti u metodičkom pristupu prema tradiciji (N=20; 28,17%). Također, smatraju da neće biti promjena i u samoj kvantiteti tradicijskih sadržaja (N=19; 26,76%). Stoga je važno napomenuti da bi programi stručnih usavršavanja morali sadržavati predavanja koja promiču folklorno nasljeđe.

Prvom hipotezom pretpostavljalo se da učitelji poznaju neke od elemenata tradicijskog glazbovanja. Kao što možemo vidjeti i iz tablice 2., oni smatraju da su vrlo dobro upoznati s tradicijom i da su relativno adekvatno obrazovani za provođenje istog (grafikon 6.).

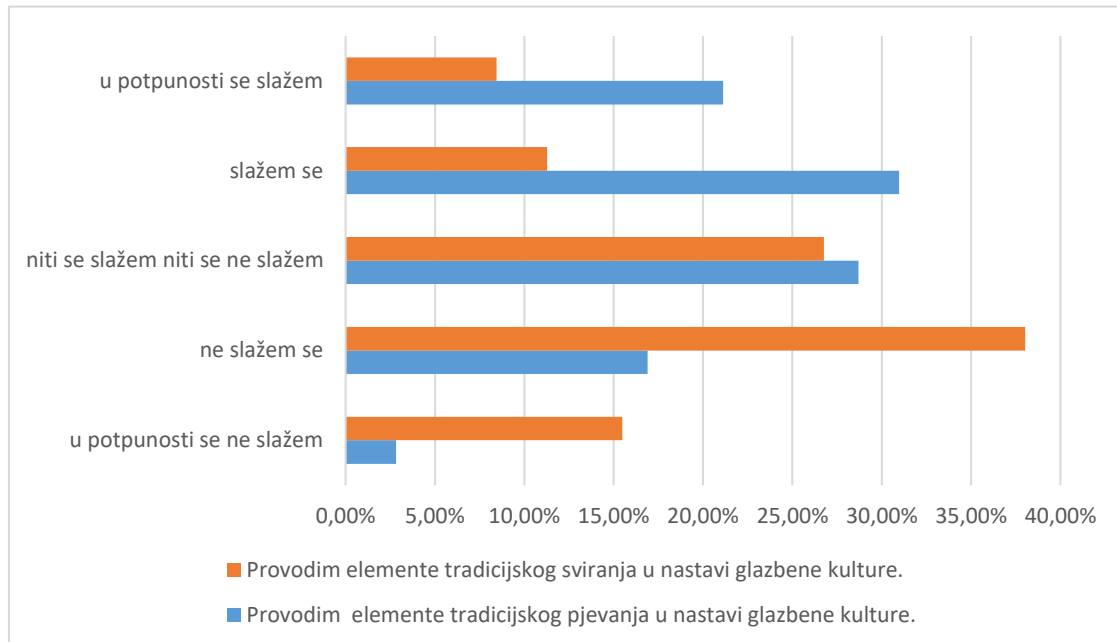
Grafikon 6. Obrazovanje učitelja za provođenje tradicijskog glazbovanja te upoznatost s folklorom Republike Hrvatske

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Druga hipoteza odnosi se na primjenjivanje tradicijskog pjevanja i sviranja u predmetu glazbena kultura, točnije da učitelji više primjenjuju tradicijsko pjevanje od tradicijskog sviranja. Iz odgovora ispitanika se može zaključiti da se hipoteza i potvrđuje. (grafikon 7.).

Grafikon 7. Razlika u učestalosti provođenja elemenata tradicijskog sviranja i tradicijskog pjevanja

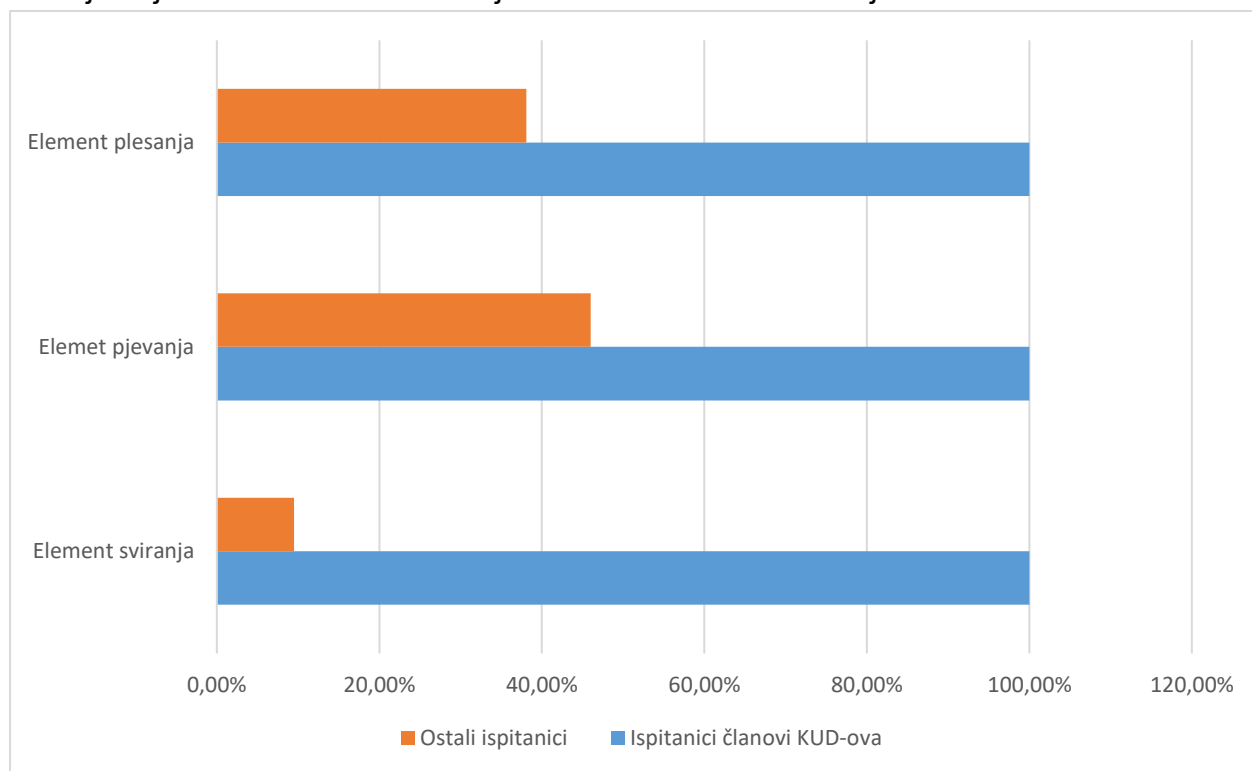

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Zadnja hipoteza odnosi se na ispitanike koji su članovi amaterskih društava (N=8; 11,26%). Ako usporedimo njihove odgovore s odgovorima ostalih ispitanika (N=63; 88,73%), možemo vidjeti kako ispitanici koji su članovi kulturno-umjetničkih društava veću pozornost pridaju tradicijskom glazbovanju u nastavi. Svi ispitanici članovi kulturno-umjetničkih društava su na sve tri tvrdnje o provođenju elemenata pjevanja, plesanja i sviranja odgovorili s odgovorima „slažem se“ i „u potpunosti se slažem“ (N=8; 100%). Ostali ispitanici koji nisu članovi kulturno-umjetničkih društava najmanje provode element sviranja gdje je rezultat poražavajući (N=9; 9,52%). Ispitanici koji su članovi kulturno-umjetničkog društva provode elemenat plesanja 100%, za razliku od ostalih ispitanika učitelja koji provode elemenat plesanja značajno manje (N=24; 38,10%). Nadalje učitelji

koji nisu članovi kulturno-umjetničkog društva najviše u nastavi glazbene kulture provode element pjevanja (N=29; 46,03%). Navedeni podaci dobiveni su analizom svih odgovora ispitanika za navedene tri tvrdnje. U grafu u nastavku prikazani su odgovori članova kulturno-umjetničkih društava i ispitanika koji to nisu na trima tvrdnjama o provođenju elemenata tradicijskog glazbovanja (grafikon 8.).

Grafikon 8. Razlika u učestalosti provođenja elemenata tradicijskog glazbovanja između učitelja koji su članovi kulturno umjetničkih društava i onih koji to nisu

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Sedmo pitanje sastoji se od triju pitanja otvorenog tipa. Prvo pitanje odnosi se na dodatni materijal koji učitelji/ice koriste kod provođenja elemenata tradicijskog pjevanja. Petnaest ispitanika (21,12%) odgovorilo je da uvijek provode elemente tradicijskog pjevanja u nastavi glazbene kulture. A dodatni materijali koje koriste su internet, udžbenik Hrvatska narodna glazba, razni priručnici, Omiški klapski zbornik, skripte folklornog pedagoga Gorana Kneževića, iskustvo pjevanja i plesa u kulturno-umjetničkom društvu, lokalne

zbornike pjesama i tradicijskih igara i plesova, izvorne kazivače, materijal iz kulturno-umjetničkog društva, snimke dječjeg folklora, CD s izvedbama lokalne kulturno-umjetničke udruge, pjesmarice, zbornik tradicijskih napjeva, knjige J. Vinkeševića, G. Kneževića, M. Baboselca, vlastita terenska istraživanja, materijale sa seminara folklora te knjige o kulturi i tradiciji županija.

Nadalje, ispitanici su morali napisati koje instrumente koriste prilikom provođenja elemenata tradicijskog sviranja. Iz prethodne tablice možemo iščitati kako samo 8,45% ispitanika provodi elemente tradicijskog glazbovanja. Oni ispitanici koji ga provode sviraju sljedeće instrumente: mandolinu, klavir, blok flautu, tamburice i ostale trzalačke instrumente, harmoniku, štapiće, čegrtaljke, rifljače, frulice i instrumente koje sami izrade. Primjećujemo da su učitelji zabilježili općenito instrumente s kojima se služe bili to narodni ili ne. Tradicijskim instrumentima pripadaju: mandolina, tamburica, harmonika, čegrtaljke, rifljače i frulice. Čegrtaljke, rifljače i frulice mogu biti tradicijski, ali ih najčešće ubrajamo u instrumente Orffovog instrumentarija.

U nastavku, ispitanici su ispisivali plesove koje najčešće plešu i jesu li to najčešće plesovi njihovog podneblja. Dvadeset i jedan ispitanik je odgovorio na ovo pitanje (29,57%). Odgovori ukazuju da 80,95% ispitanika koji su odgovorili plešu isključivo plesove podneblja. Ostalih 19,04% ispitanika plešu i ostale plesove, zanimljivo je da su ti odgovori, odgovori članova kulturno-umjetničkih društava. Iz tablice se može uočiti kako se u svim županijama osim Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske i Osječko-baranjske županije plešu samo plesovi podneblja (tablica 3.).

Tablica 3. Popis plesova koji najčešće plešu i učestalost plesova iz podneblja

Županija	Otvoreni odgovori	Učestalost plesova iz podneblja
Grad Zagreb	„Ne, koristim folklorne plesove iz različitih dijelova Hrvatske.“	Ne

	„Plesovi koji su u udžbeniku.“	Ne
	„Većinom iz podneblja.“	Da
Splitsko-dalmatinska županija	„Tradicijske bračke plesove... trudimo se njegovati zavičajni ples.“	Da
	„Plesovi iz Dalmacije.“	Da
	„Ne plešem.“	Ne
	„Ličko kolo, splitski ples“	Da
Osječko-baranjska županija	„Slavonija“	Da
	„Razni plesovi koji su većinom podneblja u kojoj je škola.“	Da
	„Najviše plešemo Đakovštinu, ali i druge plesne zone.“	Ne
Istarska županija	„Balun, najčešće jesu.“	Da
	„Istarske plesove- balun, sette pasi, polka“	Da
Požeško-slavonska županija	„Plesovi iz zavičaja: kola, šetana kola Ja imado jedno tele, plesovi: Kalendari, Vesela je šokadija, Ajd na livo...dječje trad. igre: Pošto kume lončić, Boje, Pošla majka s kolodvora, Mi smo djeca vesela, Naokolo šalata...“	Da
	„Uglavnom plesovi podneblja i okolice.	Da
	„Posavina i Prigorje“	Da

Zagrebačka županija	„Plesovi podneblja prigorski/zagorski plesovi.“	Da
Međimurska županija	„Većinom su to tradicijski plesovi našeg podneblja. Razni oblici kola.“	Da
Virovitičko- podravska županija	„Plesovi s podneblja.“	Da
Primorsko- goranska županija	„Uvijek elementi lokalnih plesova.“	Da
Krapinsko- zagorska županija	„U nižim razredima su to plesovi njihova kraja, a u višim cijele Hrvatske.“	Da
Vukovarsko- srijemska županija	„Slavonsko kolo“	Da
Bjelovarsko- bilogorska županija	„Ja posijah repu. Uglavnom su to plesovi našeg podneblja.“	Da

U upitniku je zabilježeno tek devetnaest odgovora (26,76%) koji se odnose na kurikularnu reformu „Škola za život“ te na pitanje hoće li se promijeniti metodički pristup tradiciji uvođenjem novog programa. Ostali se nisu izjasnili. Uzrok tome možda možemo potražiti u nepoznavanju zadataka i ciljeva koje kurikularna reforma donosi jer ih nije još dotakla. Odgovori su grupirani po sličnosti i stavljeni pod zajednički naziv (tablica 4.).

Tablica 4. Promjena metodičkog pristupa tradiciji uvođenjem kurikularne reforme „Škola za život“

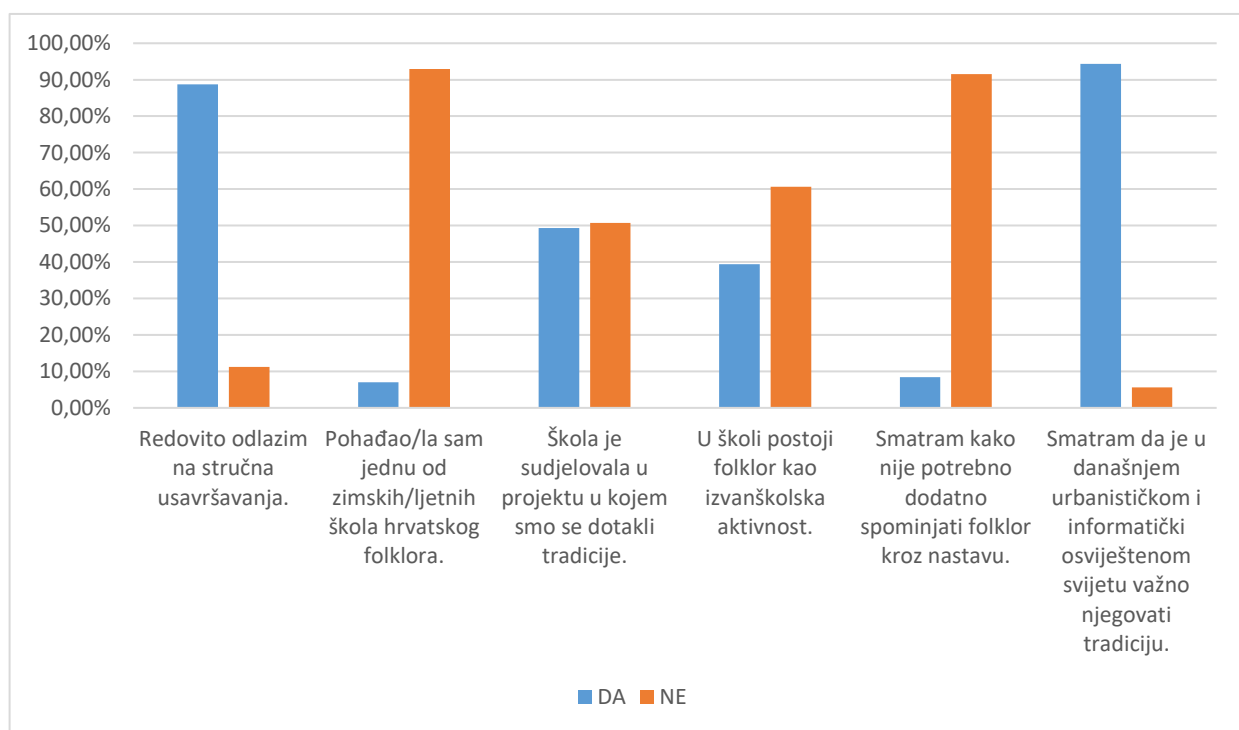
Ispitanici skloni promjenama	Ispitanici koji su neodlučni	Ispitanici koji ne očekuju promjene
„I do sada sam dosta koristila tradicijsko glazbovanje u svojoj nastavi. Možda ću jedino proširiti i na ostala područja u kojima još nisam koristila.“ „Više praktičnog rada s učenicima (ples, sviranje)“ Više sviranja tradicijskih glazbala.“ „Nadam se da će se navedeno promijeniti samo na način implementiranja izbornih sati na kojima će se više učiti o tradicionalnoj glazbi kroz teoriju i praksu.“ „Više sviranja instrumenata ili prikazivanje istih.“ „Korelacije.“ „Još ga više koristiti u nastavi.“ „Više ću povezivati međupredmetne sadržaje i	„Još nisam sigurna.“ „Ne znam.“	„Neće značajno.“ „Neće.“ „Neće...od početka volim djeci ponuditi dio tradicije.“ „Neće se promijeniti.“ „Smatram da će metodički pristup u većoj mjeri ostati jednak.“ „Neće se promijeniti.“

uspostaviti kontakt s KUD- om našeg grada.“ „Uz pomoć predavanja na nekom usavršavanju.“ „Možda ću naučiti nešto novo tijekom godina i to ubaciti, ali metodika je ista.“ „Odabiranjem sadržaja iz glazbe, plesa, pjevanja, slikanja koji su motivom i tematski vezani za tradiciju našeg podneblja.“		
---	--	--

Osmo pitanje ankete zatvorenog je tipa i sadrži šest tvrdnji na koje su ispitanici mogli odgovoriti odgovorima „Da“ ili „Ne“. Prva je tvrdnja glasila „Redovito odlazim na stručna usavršavanja.“ Šezdeset i šest ispitanika (92,96%) odgovorilo je potvrdno, a samo pet ispitanika (7,04%) negiralo je tvrdnju. Druga tvrdnja odnosila se na pohađanje zimskih ili ljetnih škola hrvatskog folklora u kojima se svake godine polaznike poučava o jednom od hrvatskih folklornih područja. Za razliku od stručnih usavršavanja, školu hrvatskog folklora pohađalo je samo 5 ispitanika (7,04%), a 66 ispitanika (92,96%) je negiralo tvrdnju. Zanimljivo je kako su školu hrvatskog folklora pohađali samo ispitanici koji se u svoje slobodno vrijeme amaterski bave folklorom. Iduća tvrdnja odnosila se na projekte u kojima sudjeluju škole, a tiče se hrvatskog folklora. Odgovori su bili gotovo izjednačeni, 35 škola sudjelovalo je u nekim od projekata, a 36 škola nije sudjelovalo ni u jednom projektu. Četvrtom tvrdnjom ispitanici su bili pitani postoji li folklor kao izvanškolska aktivnost u školi. U četrdeset trima školama folklor ne postoji kao izvanškolska aktivnost, dok u dvadeset i osam škola postoji. Zadnje dvije tvrdnje odnosile su se na važnost spominjanja folklora kroz nastavu. Tvrdnja je glasila „Smatram da nije potrebno dodatno spominjati folklor kroz

nastavu.“ Šezdeset i pet ispitanika odgovorilo je kako je potrebno spominjati folklor kroz nastavu, a njih šest kako nije potrebno. Zadnja tvrdnja odnosila se na mjesto folkloru u današnjem urbanističkom i informatički osviještenom društvu. Šezdeset ispitanika odgovorilo je potvrdno (grafikon 9.).

Grafikon 9. Grafički prikaz stavova učitelja na navedene tvrdnje

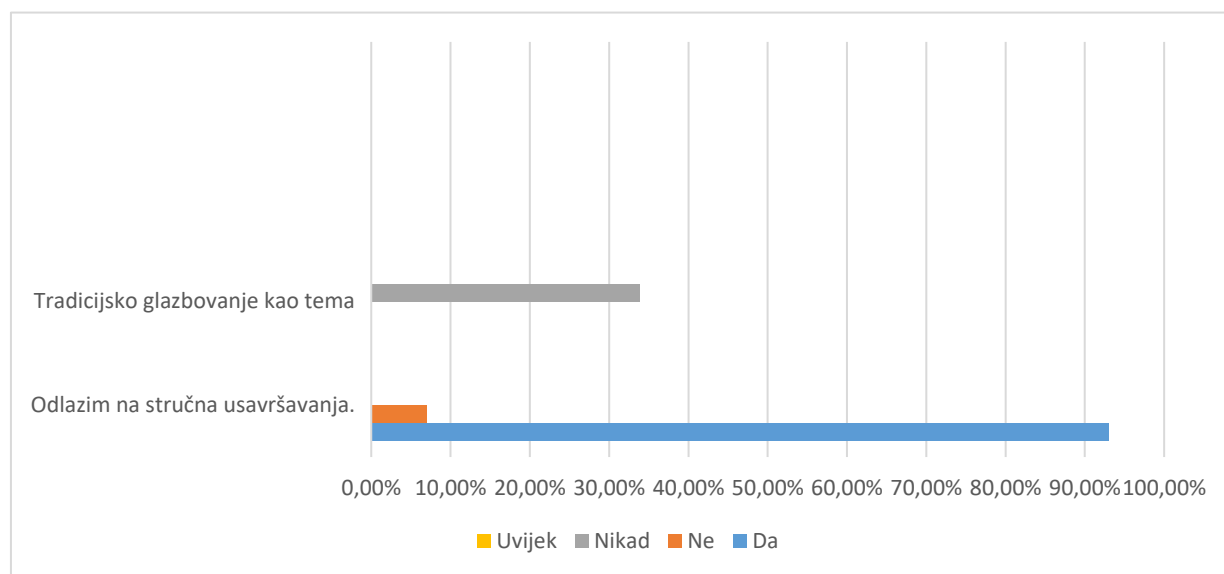

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Sljedeće pitanje upitnika usko je povezano s prvom tvrdnjom prethodnog pitanja (grafikon 9.). Ispitanici su morali procijeniti koliko se zapravo tradicijsko glazbovanje često pojavljuje kao tema nekog od stručnih usavršavanja. Iz rezultata možemo uvidjeti kako velika većina

učitelja/ica pohađa stručna usavršavanja (N=66; 92,96%), ali tradicijsko glazbovanje je vrlo rijetko ili skoro pa nikad tema stručnog usavršavanja (grafikon 10.).

Grafikon 10. Učestalost tradicijskog glazbovanja kao teme stručnog usavršavanja u usporedbi s pohađanjem stručnih usavršavanja

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

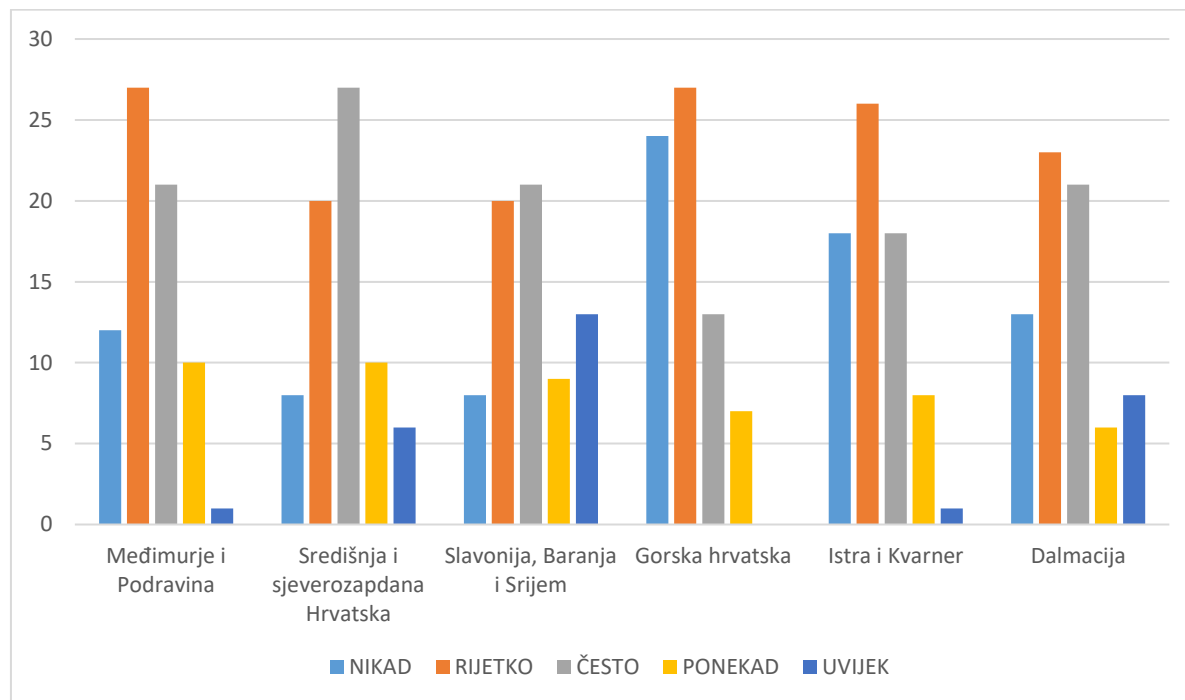
Zadnje anketno pitanje odnosi se na učestalost provođenja bilo kojeg oblika tradicijskog glazbovanja po folklornim regijama Republike Hrvatske. Može se vidjeti kako su najzastupljenije regije Slavonija, Baranja i Srijem (N=34; 47,89%) i Središnja i sjeverozapadna Hrvatska (N=33; 46,47%). Dok se rijetko provodi tradicijsko glazbovanje sljedećih regija: Međimurje i Podravina (N=22; 30,98%), Istra i Kvarner (N=19; 26,75%) i Gorska Hrvatska (N=13; 18,31%). Dalmacija je relativno dobro zastupljena (N=29; 40,85%), no zapravo se isto toliko ne provodi (N=36; 50,70%) (tablica 5., grafikon 11.) .

Tablica 5. Učestalost provođenja bilo kojeg oblika tradicijskog glazbovanja po folklornim regijama

9.pitanje	Folklorno područje		Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	Međimurje i Podravina	f	12	27	10	21	1
		%	16,9%	38,02%	14,08%	29,58%	1,4%
	Središnja i sjeverozapadna Hrvatska	f	8	20	10	27	6
		%	11,27%	28,17%	14,08%	38,02%	8,45%
	Slavonija, Baranja i Srijem	f	8	20	9	21	13
		%	11,27%	28,17%	12,68%	29,58%	18,31%
	Gorska Hrvatska	f	24	27	7	13	0
		%	33,8%	38,02%	9,86%	18,31%	0,00
	Istra i Kvarner	f	18	26	8	18	1
		%	25,35%	36,62%	11,27%	25,35%	1,4%
	Dalmacija	f	13	23	6	21	8
		%	18,31%	32,39%	8,45%	29,58%	11,27%

Legenda: **najviša vrijednost**

Grafikon 11. Učestalost provođenja bilo kojega oblika tradicijskog glazbovanja po folklornim regijama

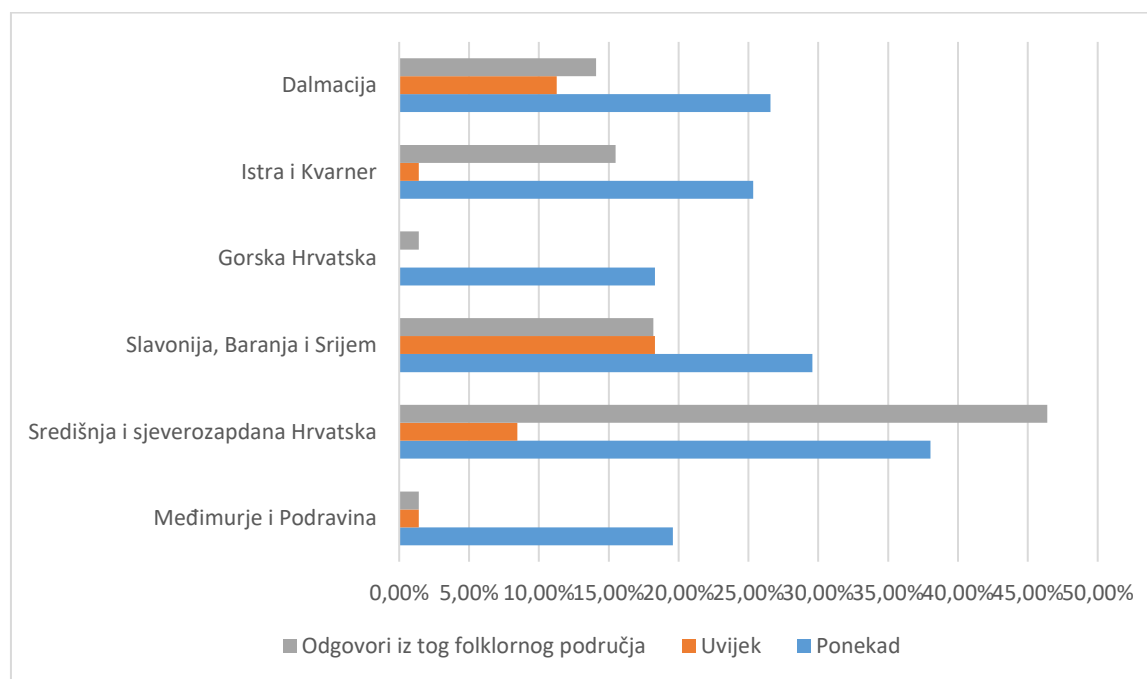

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Odgovore o učestalosti provođenja bilo kojeg oblika tradicijskog glazbovanja prema folklornim regijama možemo promatrati i primjenjujući odgovore ispitanika koji dolaze iz te folklorne regije. Možemo zapaziti da najviše ispitanika ima iz županija: „Grad Zagreb“, „Splitsko-dalmatinska“, „Zagrebačka“ i „Osječko-baranjska“ te da folklorne regije vezane uz te županije imaju najbolji postotak u učestalosti provođenja tradicijskog glazbovanja. U nastavku, možemo primijetiti da folklorna regija „Gorska Hrvatska“ ima najlošiji rezultat, uz samo jednoga ispitanika iz navedenog područja (grafikon 12.). Također, ove rezultate možemo usporediti i sa zastupljenosti određenih folklornih regija koje se nalaze u udžbeniku. Prema istraživanju Sanje Horvat (2016.) u diplomskom radu *„Analiza udžbenika glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole“* (2014. – 2018.) može se vidjeti koliko je zapravo, tradicijska glazba zastupljena u udžbenicima od prvog do trećeg razreda osnovne škole. Horvat (2016.) je u svome radu analizirala sadržaje udžbenika glazbene kulture odobrenih od Ministarstva znanosti obrazovanja i športa za školsku godinu 2014./2015. do 2017./2018. Udžbenike izdaju izdavačke kuće: „Profil Klett“:

Glazbeni krug 1, Glazbeni krug 2 i Glazbeni krug 3, „Školska knjiga“: Razigrani zvuci 1, Razigrani zvuci 2 i Razigrani zvuci 3, te „Alfa“: Moja glazba 1, Moja glazba 2 i Moja glazba 3. (tablica 6. i 7.).

Grafikon 12. Usporedba odgovora ispitanika s navedenih folklornih područja s odgovorima o učestalosti provođenja tradicijskog glazbovanja iz tog područja

Izvor: vlastito istraživanje 2019./2020.

Tablica 6. Glazbeni krug 1, 2, 3

Folklorna regija	Popis pjesama
Međimurje i Podravina	Pilići Dil, dil, duda Ftiček veli Raca plava po Dravi
Središnja i sjeverozapadna Hrvatska	Savila se b'jela loza vinova Dober vam večer, japica Nesla dekla v melin

Slavonija, Baranja i Srijem	Jeste l' ikad čuli to? Kalendara Tekla voda karašica
Gorska Hrvatska	Na kamik sela Anica
Istra i Kvarner	Dječja poskočica Katarina, zlata kći
Dalmacija	I okolo salata Išli smo u školicu Hop cup na kalup Diridonda

Tablica 7. Razigrani zvuci 1, 2 i 3

Folklorna regija	Popis pjesama
Međimurje i Podravina	Raca plava po Dravi Čuk sedi
Središnja i sjeverozapadna Hrvatska	Ja posijah repu Savila se bijela loza vinova Teče, teče bistra voda Miš mi je polje popasel
Slavonija, Baranja i Srijem	Ja imado Evo san ti doša Kalendara U livadi pod jasenom
Gorska Hrvatska	Pjevaj, mi, pjevaj sokole Sanak snilo
Istra i Kvarner	Dječja poskočica Nanaj, nanaj, lipi san Katarina zlata kći

Dalmacija	Oj, oj, sokoliću moj Išli smo u školicu
-----------	--

Kao što možemo primijetiti iz tablice 6. i 7., u udžbeniku su najviše zastupljene pjesme folklornih regija Dalmacije, Slavonije, Baranje i Srijema te Središnje i sjeverozapadne Hrvatske. Iako su pjesme iz Dalmacije prisutne u udžbenicima (tablica 6. i 7.) iz istraživanja vidimo da se pjesme ne izvode u tolikoj mjeri (tablica 5.). Dok su Slavonija, Baranja i Srijem te Središnja i sjeverozapadna Hrvatska u provedenom istraživanju istaknute kao regije koje se najučestalije provode u nastavi. Nadalje, u udžbenicima su najmanje zastupljena folklorna područja Gorske Hrvatske i Istre i Kvarnera, a u istraživanju se te dvije regije javljaju kao najmanje zastupljene po učestalosti provođenja tradicijskog glazbovanja.

5. ZAKLJUČAK

Tijekom cijele povijesti tradicija ima veliku važnost kako za pojedinca tako i za društvo. Svaka se zajednica instinktivno povezuje sa svojom prošlosti te u njoj pronalazi svrhu. Sama tradicija nije nešto što se prenosi genetski, jedini način za njeno prenošenje je s generacije na generaciju. S obzirom na navedeno, tradicija pronalazi svoje mjesto i u školi. Upoznavanje učenika s dijelom njihovog identiteta važna je zadaća. Učenici od najranije dobi trebaju upoznavati, vrednovati i stvarati ljubav prema kulturnoj baštini svoje države. Tradicijsko glazbovanje kao mali dio tradicije moguće je utkati u svaki odgojni, ali i obrazovni predmet. Istraživanjem koje je provedeno, htjelo se ispitati učestalost provođenja tradicijskog glazbovanja. Upitnik je pokazao kako učitelji smatraju da je tradicijsko glazbovanje važno, ali da ga usprkos tome stavu u pravilu ne provode.

Ispitana je 71 osoba, od toga su 8 ispitanika članovi kulturno-umjetničkih društava. Odgovori su zaprimljeni iz 19 županija Republike Hrvatske. Županije koje nisu zastupljene su Sisačko-moslavačka županija i Šibensko-kninska županija.

Prva hipoteza o učiteljevu poznavanju nekih od elemenata hrvatskog folklora se potvrdila. Učitelji su se izjasnili kako su upoznati s hrvatskim folklorom (N=45; 63,38%), i da su relativno adekvatno obrazovani za provođenje istog (N=30; 42,26%). Jedan od uzroka može biti i taj što se prema odgovorima ispitanika folklor nikada ne spominje na stručnim usavršavanjima koje polaze. Dobiveni rezultati potvrđuju potrebu za dodatnim usavršavanjem tijekom cjeloživotnog obrazovanja ili potrebu uvođenja kolegija Hrvatska folklorna glazba u programima učiteljskih studija.

Druga hipoteza odnosi se na učestalost tradicijskog pjevanja i sviranja. Pjevanje je aktivnost kojoj je cilj usvajanje i izvođenje pjesama, a vrlo je često i najdraža učenička aktivnost. Sviranje u nižim razredima bazira se na sviranje ritma i doba na Orffovom instrumentariju. Rezultati su pokazali kako učitelji u većem postotku provode tradicijsko pjevanje (N=37; 52,11%) od tradicijskog sviranja (N=14; 19,72%). Pretpostavlja se da je problem i nepoznavanje sviranja samih tradicijskih instrumenata ili nedostatak tradicijskih instrumenata kao takvih.

Trećom hipotezom pretpostavilo se da učitelji koji su članovi amaterskog folklornog društva pridaju veću pozornost provođenju tradicijskog glazbovanja. Prilikom usporedbe odgovora osoba koji su članovi amaterskog društva i onih koji to nisu potvrdila se hipoteza.

Učitelji koji su članovi amaterskog kulturno-umjetničkog društva imaju mogućnost pohađanja ljetnih i zimskih škola hrvatskog folklora, također imaju dostupan materijal iz kulturno-umjetničkog društva koji im dodatno olakšava rad. S obzirom na to i više su motiviraniji prenositi svoje znanje na učenike.

Na pitanja o korelaciji elemenata tradicijskog glazbovanja s ostalim predmetima može se vidjeti kako se korelacija provodi. Najviša zastupljenost korelacije je s predmetima hrvatski jezik i likovna kultura (N=42; 59,15%), potom s predmetom priroda i društvo (N=41; 57,75%). Prema dobivenim rezultatima, tradicijsko glazbovanje se najmanje korelira s predmetom tjelesna i zdravstvena kultura (N=36; 50,70%).

Ispitanici od dodatnih materijala najčešće koriste internet, dodatnu literaturu i materijale koje mogu nabaviti iz lokalnih kulturno-umjetničkih društava. Tradicijski instrumenti koji se sviraju, iako u maloj mjeri (N=14; 19,72%) su: harmonika, mandolina, tamburica i ostali trzalački instrumenti.

Ispitanici smatraju kako uvođenje programa „Škola za život“ neće donijeti nikakve važne i velike promjene. Pa tako na pitanje o mogućim promjenama u metodičkom pristupu prema tradiciji samo 28,17% ispitanika smatra da će doći do promjene. No, ipak ispitanici koji su skloni promjenama očekuju da će biti mogućnosti za više povezivanja tradicijskog glazbovanja s ostalim predmetima, očekuju više praktičnog rada i mogućnosti njihovog usavršavanja na folklornom području.

Kada govorimo o usavršavanju učitelja/ica velika većina ispitanih učitelja/ica pohađa stručna usavršavanja, ali tradicijsko glazbovanje se vrlo rijetko ili skoro pa nikad ne nalazi kao tema stručnog usavršavanja. No, kada govorimo o pohađanju zimskih ili ljetnih škola odaziv je puno manji, te su samo članovi kulturno umjetničkih društava pohađali jednu od škola (N=5; 7,04%).

Iz upitnika možemo vidjeti kako su dvije najzastupljenije folklorne regije prema učestalosti provođenja tradicijskog glazbovanja Slavonija, Baranja i Srijem te Središnja i sjeverozapadna Hrvatska. Uzrok takvom rezultatu može biti i to što je najviše ispitanika iz tih folklornih regija. Također, jedan od uzroka može biti i sam sadržaj udžbenika za glazbenu kulturu i zastupljenost određene folklorne regije u istom.

Ako se usporede odgovori iz istraživanja Dijane Drandić (2010.) i odgovori iz ovog istraživanja zapažamo kako se potvrđuju. U oba istraživanja su učitelji istaknuli kako nisu dovoljno obrazovani za provođenje tradicijskog glazbovanja te da im ono predstavlja izazov.

Tradicija već stoljećima pruža narodu osjećaj pripadnosti i identiteta. Očuvanje tradicije važno je kako bi se sačuvala vrijednosti kulturne baštine i njegovali narodni običaji, ples, pjesma i svirka. Nestajanje tradicije iz naroda bilo bi nenadomjestivo. Iz toga razloga važno je da se prenosi na mlađe generacije kako bi tradicija nastavila svoj prirodni tijek.

Uz izvanškolske i izvannastavne aktivnosti važno je očuvati tradiciju i kroz samu nastavu. Potrebne su generacije koje će voljeti svoju povijest, poznavati ju i ponositi se njome, kako bi ju i oni sami jednoga dana mogli prenositi na buduće naraštaje.

6. LITERATURA

Dobrota, S., Topić, K. (2018.) Glazbene preferencije učenika prema glazbama svijeta I hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split

Drandić, D. (2010.) Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja. Pučko otvoreno učilište, Pula

Fajdetić, M.F., Galić, M.G. (2009.) Kompetencije učitelja. Stručni skup iz informatike za voditelje županijskih stručnih vijeća, mentore i savjetnike. Vukovar.

Gortan-Carlin, I. P., Pace, A., Denac, O. (2014.). Glazba i Tradicija – Izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Horvat, S. (2016.) Analiza udžbenika glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole (diplomski rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

<https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:886/preview> (preuzeto 07. studenog 2018.)

Ivančan, I. (1971.) Folklor i scena, priručnik za rukovodioce folklornih skupina, Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske

Ivančan, I. (1956) Narodni plesovi Hrvatske 1. Savez muzičkih društava Hrvatske, Zagreb.

Jerković, B., Škojo, T. (2014.) Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja - Zbornik radova s prvog međunarodnog znanstvenog i umjetničkog simpozija o pedagogiji u umjetnosti. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek.

Malek, L., (2018.) Novi mediji (kao alat) u nastavi: Djeca i folklor. Hrvatski studij, Zagreb

Marković, A., Ećimović, R. (2006.) Hrvatska narodna glazba – od V. do VIII. razreda osnovne škole. Znanje, Zagreb.

Miholić, I. (2009.) Hrvatska tradicijska glazba – Istra i Kvarner. Profil, Zagreb.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb.

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006.). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb.

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet glazbene kulture za osnovne škole i glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, (2019.) Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb.

Paulus, I. (2014.) Hrvatska na prvi pogled– Udžbenik hrvatske kulture. FF press, Zagreb.

Prašelj, D. (2004.) Autohtoni glazbeni izraz sjevernog Jadrana – Istre, Hrvatskog primorja i otoka. Ceribašić, Naila. Istarski etnomuzikološki susreti 2003. Zaštita tradicijskog glazbovanja. Roč: KUD „Istarski željezničar“.

Sam Palmić, R. (2015). Tradicijska glazba u udžbenicima Glazbene kulture u zbilji multikulturalne osnovne škole. Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu, 64(2), 309-324.

Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2015). Razvoj kompetencija studenata učiteljskog studija na kolegiju Metodika glazbene kulture. Módszertani Közlöny

Šulentić Begić, J. (2013). Kompetencije učitelja primarnog obrazovanja za poučavanje glazbe. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja

Žibek J. (2016.) Folklorne igre i plesovi u nastavi glazbene kulture od 1.- 4. razreda, Zagreb: Učiteljski fakultet Zagreb, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A146> (preuzeto 23. prosinca 2019.)

7. SAŽETAK

Tradicija ima važan utjecaj na djecu, stoga ju je vrlo važno njegovati od najranije dobi. Jedan je od segmenata tradicije i tradicijsko glazbovanje. Kroz ovaj se rad htjela ispitati učestalost provođenja tradicijskog pjevanja, plesanja i sviranja u razrednoj nastavi. Upitnik se sastojao od 25 pitanja, a rezultati u radu opisani su i grafički prikazani. Odgovorima ispitanih učitelja diljem Hrvatske dobio se uvid u učestalost provođenja tradicijskog glazbovanja. Iz upitnika se može vidjeti kako učitelji poznaju neke od elemenata hrvatskog folklora, ali i smatraju kako nisu dovoljno i adekvatno obrazovani za provođenje istog. Jedan od razloga tome može biti i manjak tema povezanih uz tradiciju i folklor na stručnim usavršavanjima. Prilikom analize podataka o provođenju triju elemenata tradicijskog glazbovanja, poražavajući rezultati bili su iz elementa sviranja. Iako se nijedan od triju elemenata ne provodi učestalo, ipak se češće provodi element pjevanja. Upitnikom je utvrđeno kako učitelji koji su članovi amaterskih folklornih društava više pažnje pridaju tradicijskom glazbovanju, a samim time u njihovim se učionica učestalije provodi. Rezultati su pokazali da učitelji ne očekuju nikakve promjene u metodičkom pristupu prema tradiciji uvođenjem programa „Škola za život“. S obzirom na to, ostavlja se prostor za nastavak istraživanja nakon uvođenja programa „Škola za život“.

Ključne riječi: tradicijsko glazbovanje, tradicija, glazbena kultura, razredna nastava

8. SUMMARY

Tradition has a pertinent influence on children, because of this it is very important to nurture it from a young age. One of the segments of tradition is also traditional music-making. Through this research, the aim was to examine frequency of performing traditional singing, dancing and playing instruments in primary school. The following questionnaire was consisted of 25 questions, and the results of the research were described and graphically presented. Responses from interviewed teachers across Croatia gained knowledge on the frequency of traditional music-making. The questionnaire shows that teachers are familiar with some of the elements of Croatian folklore, but at the same time they believe that they are not adequately and sufficiently educated to carry it out on their own. One of the reasons for this may be the lack of topics related to tradition and folklore in professional development. While analyzing conducted data of the three elements of traditional music-making, the devastating results were from the element of playing instruments. Although none of three elements is performed frequently, the singing part is still the most used one. The questionnaire found that teachers who are members of amateur folklore ensembles pay more attention to traditional music-making and as a result it is implemented more frequently in their classrooms. The results also showed that teachers do not expect any methodical approach to tradition by introduction of the program “Škola za život”. Taking this into consideration there is room for further research after the initiation of the “Škola za život” program.

Keywords: traditional music-making, tradition, music education, primary school

9. PRILOZI

Prilog 1. Upitnik za učitelje

UPITNIK O PROVOĐENJU TRADICIJSKOG GLAZBOVANJA U RAZREDNOJ NASTAVI

Cilj je istraživanja ispitati u kojoj se mjeri provodi neki od oblika tradicijskog glazbovanja u razrednoj nastavi.

Istraživanje se provodi za potrebe izrade diplomskog rada na temu *Tradicijsko glazbovanje u razrednoj nastavi*. Rezultati istraživanja bit će korišteni u znanstvene i stručne svrhe. Pristupanjem ovoj anketi suglasni ste za objavljivanje vaših osobnih podataka.

Anketa je anonimna i nije ju potrebno potpisivati.

Ljubazno Vas molim da iskreno odgovorite na svako pitanje.

1. Dob: _____

2. Spol: M Ž

3. U kojoj županiji živite? _____

4. Radno iskustvo u školi: a) 1 - 5 godina b) 5 – 10 godina c) 10 – 20 godina d) 20 i više godina

5. Članstvo u kulturno-umjetničkom društvu: DA NE, ako da naziv kulturno-umjetničkog društva _____

6. Molim Vas da procijenite koliko se (ne) slažete s dolje navedenim tvrdnjama te zaokružite odgovarajuće mjesto? (1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem)

	u potpuno sti se ne slažem	ne slažem	niti se slažem niti se ne	slažem se	u potpuno sti se
1. Upoznat/a sam s folklorom Hrvatske.	1	2	3	4	5
2. Smatram da je tradicija važan dio čovjekova identiteta.	1	2	3	4	5
3. Smatram da sam adekvatno obrazovan/a za provođenje tradicijskog glazbovanja u nastavi.	1	2	3	4	5
4. Provodim element tradicijskog pjevanja u nastavi glazbene kulture.	1	2	3	4	5
5. Provodim elemente tradicijskog plesa u nastavi glazbene kulture.	1	2	3	4	5
6. Provodim elemente tradicijskog sviranja u nastavi glazbene kulture.	1	2	3	4	5
7. Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom tjelesna i zdravstvena kultura.	1	2	3	4	5
8. Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom hrvatski jezik.	1	2	3	4	5
9. Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom likovna kultura.	1	2	3	4	5
10. Koreliram tradicijsko glazbovanje s predmetom priroda i društvo.	1	2	3	4	5
11. Uvođenjem programa „Škola za život“ promijeniti će se metodički pristup rada prema tradiciji.	1	2	3	4	5
12. Uvođenjem programa „Škola za život“ promijeniti će se kvantiteta tradicijskih sadržaja.	1	2	3	4	5

6. Molim vas da odgovorite na sljedeća pitanja.

1. Ako provodite elemente tradicijskog pjevanja, koristite li samo udžbenik glazbene kulture ili i druge izvore, ako da koje?

2. Ako provodite elemente tradicijskog sviranja, koje instrumente svirate?

3. Ako provodite elemente tradicijskog plesanja, koje plesove plešete i jesu li to uvijek plesovi s podneblja u kojem je škola?

4. Ako će se vaš metodički pristup prema tradiciji promijeniti, na koji način će to biti?

7. Molim Vas da procijenite slažete li se ili ne s dolje navedenim tvrdnjama upisujući „X“ na odgovarajuće mjesto?

	DA	NE
1. Redovito odlazim na stručna usavršavanja.		
2. Pohađao/la sam jednu od zimskih/ljetnih škola hrvatskog folklor.		
3. Škola je sudjelovala u projektu u kojem smo se dotaknuli tradicije.		
4. U školi postoji folklor kao izvanškolska aktivnost.		
5. Smatram kako nije potrebno dodatno spominjati folklor kroz nastavu.		
6. Smatram da je u današnjem urbanističkom i informatički osviještenom svijetu važno njegovati tradiciju.		

8. Molim Vas da procijenite koliko se učestalo na stručnom usavršavanju tradicijsko glazbovanje pojavljuje kao tema te zaokružite odgovarajuće mjesto? (1 – nikad, 2 – rijetko, 3 – ponekad, 4 – često, 5 – uvijek)

Ukoliko redovito pohađate stručna usavršavanja, koliko učestalo se tradicijsko glazbovanje pojavljuje kao tema.	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
	1	2	3	4	5

9. Molim Vas da procijenite koliko učestalo provodite bilo koji oblik tradicijskog glazbovanja i iz koje regije Republike Hrvatske najučestalije te zaokružite odgovarajuće mjesto? (1 – nikad, 2 – rijetko, 3 – ponekad, 4 – često, 5 – uvijek)

Ukoliko provodite bilo koji oblik tradicijskog glazbovanja, ocijenite iz koje folklorne regije Republike Hrvatske najučestalije.	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
Međimurje i Podravina	1	2	3	4	5
Središnja i sjeverozapadna Hrvatska	1	2	3	4	5
Slavonija, Baranja i Srijem	1	2	3	4	5
Gorska Hrvatska	1	2	3	4	5
Istra i Kvarner	1	2	3	4	5
Dalmacija	1	2	3	4	5